

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
اللهم صل على محمد و آل محمد و عجل فرجهم

مقاله پژوهشی و ارزیابی علمی

طرح ملی فهم قرآن در دبستان

مناطق ۵-۷-۱۱-۱۵-۱۹ شهر تهران

نواحی هفت‌گانه شهر مشهد - استان خراسان رضوی

مجمع‌العلماء
دانشگاه تهران

مجمع مدارس دانشجویی قرآن و عترت (علیه السلام)

زمستان ۱۳۹۹ - بهار ۱۴۰۰

چکیده :

فهم قرآن در دبستان، الگویی آموزشی است که متناسب با ویژگیها و اقتضائات دوره دوم رشد یعنی مقطع دبستان تدوین شده است. این الگو با محور قرار دادن قرآن به عنوان کتاب قوانین و حقایق زندگی که مسلط بر سایر علوم است، به معرفی اصول و روشهای آموزشی میپردازد که به کمک آنها دانش آموزان ضمن فراگیری علوم مختلف (قرآن، فارسی، ریاضی، علوم، هنر، مطالعات و غیره) در زندگی اهل تفکر شده و میتوانند در امور مختلف «خیرگزین» باشند .

بی شک از آنجایی که مبنا و اصول این طرح مبتنی بر پژوهش های قرآنی بوده و محتوای آن نیز بر خود سوره های قرآن استوار است از طرفی زمینه و بستری مناسب جهت جاری شدن حقایق قرآن در زندگی معلمان ، دانش آموزان و اولیای آنهاست و از طرفی دیگر گام مهمی در راستای اجرایی شدن سند تحول بنیادین بوده و ان شاءالله محقق کننده اهداف بلند این سند در دست یافتن به حیات طیبه و برقراری جامعه عدل مهدوی می باشد.

در این پژوهش پس از معرفی مبانی نظری و الگوی آموزشی فهم قرآن در دبستان به بررسی و تبیین روشها و نتایج اجرای پایلوت طرح ملی فهم قرآن در دبستان در استان خراسان رضوی ، اصفهان و شهر تهران پرداخته شده است.

روش پژوهش، کیفی از نوع توصیفی-تحلیلی است و نمونه گیری، از کل جامعه آماری شرکت کننده است.

نتایج پژوهش نشان میدهد اجرای این طرح در نواحی آموزش و پرورش شهر مشهد و ۵ منطقه از شهر تهران با موفقیت خوبی همراه بوده و به نظر میرسد سهولت اجرا و و بررسی کیفی انتقال مفاهیم میتواند زمینه ساز اجرای گسترده تر آن در سراسر کشور باشد.

مقدمه و بیان مساله

تعلیم و تربیت یکی از مهمترین موضوعاتی است که از دیرباز مورد توجه دانشمندان، نظریه‌پردازان و سیاست‌گزاران جوامع مختلف قرار گرفته است. نظام تعلیم و تربیت هر جامعه‌ای، اهداف، اصول و روشهایی خاص خود دارد که بر مبانی تعلیم و تربیت آن نظام استوار است.

این مبانی بر اساس جهانبینی و فلسفه حاکم بر جامعه و نوع نگرشی که به هدف زندگی انسان و سعادت و شقاوت او دارند، تعریف و تبیین شده و به عنوان راهنمایی عمل دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت در جهت «رشد» و پرورش افراد آن جامعه قرار می‌گیرد. از این رو اهمیت موضوع تعلیم و تربیت به آن جهت است که اولاً ارتباطی مستقیم با موضوع «رشد» انسان داشته و ثانیاً نقش اساسی در تحقق اهداف جامعه ایفا می‌کند. به طوری که میتوان گفت سعادت و شقاوت، و صعود و سقوط یک جامعه در گرو نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است.

در ارتباط با مفهوم «رشد» دو دیدگاه وجود دارد؛ دیدگاه طبیعی یا مادی و دیدگاه فطری و حقیقی.

در دیدگاه مادی، رشد مجموعه تغییرات کمی و کیفی جسمانی و روانی است که طی فرآیندی مرحله‌ای و پیوسته در طول حیات انسان به وجود می‌آیند و در زمان مرگ به پایان میرسد (برک، ۱۳۸۸). اما در دیدگاه فطری یا حقیقی که ریشه در آیات قرآن دارد، «وضعیت هدایت و کمال یافتگی انسان»، رشد نامیده شده و طبیعت و حرکت‌های مادی، زمینه و مقدمه‌ای برای رشد محسوب میشوند. به همین دلیل توقف حرکت در جسم به معنای توقف رشد او نیست (اخوت، ۱۳۹۴) در واقع قرآن کریم به عنوان تنها منبع وحیانی و هدایتگر انسان، رشد را مفهومی فطری معرفی میکند و تعلیم و تربیت را بستری برای شکوفایی استعدادهای فطری و بالقوه انسان میداند. از منظر قرآن برای انسان در بدو ورود به دنیا غایت و مقصدی در نظر گرفته شده و برای نزدیک شدن به غایت، مسیر مشخص و امکانات و نعمات و ابزارهای فراهم شده است. نحوه استفاده از این نعمات و امکانات مادی در جهت مقصد حقیقی، میزان هدایت و رشد یافتگی فرد را تعیین میکند. بی‌شک برای این منظور انسان از ساختاری متناسب برخوردار شده، ساختاری که بتواند او را به غایت تعریف شده‌اش برساند (همان)

این ساختار متناسب، در سوره مبارکه تین به احسن تقویم یاد شده است (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * وَ التَّيْنِ وَ الزَّيْتُونِ * وَ طُورِ سِينِينَ * وَ هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ * لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ) «به نام خداوند رحمان و رحیم * سوگند به دو سرزمین (انبیاء خیز) شام و بیت المقدس (یا قسم به انجیر و زیتون) * و سوگند به سرزمین "طور سینا" * سوگند به مکه این بلد امین * که ما انسان را به بهترین نظام خلقت خلق کردیم»

منظور از خلق کردن انسان در احسن تقویم این است که تمامی جهات وجود انسان و همه شئونش مشتمل بر «تقویم» است و معنای تقویم انسان آن است که در بهترین شکل ممکن و متعادل‌ترین نظام خلق شده است، چه از لحاظ ساختار مادی و چه از لحاظ ساختار روحی و فطری. در واقع انسان به حسب خلقت طوری آفریده شده که صلاحیت دارد به رفیع‌العی عروج کند، و به کمال رشد و سعادت ابدی نایل شود، و این به خاطر آن است که خدا هرگونه استعدادی را در وجود او قرار

داده و ابزار و امکانات لازم برای کسب علم و عمل صالح و پیمودن مسیر کامل را در اختیار او قرار داده است (طباطبایی، ۱۳۷۴ و مکارم شیرازی، ۱۳۷۱).

طبیعتاً در این مسیر انسان در معرض موقعیتهای، امکانات و بهره‌مندی‌هایی قرار می‌گیرد که برخی با ساختار درونی او و مسیری که می‌بایست طی کند، متناسب بوده و برخی متعارض است. پر واضح است که حرکت و سیر انسان در مسیر و رشد و تعالی‌اش در گرو آن است که این تناسب و تعارض را شناخته و با استفاده درست از آن چیزهایی که با طبع فطری او متناسب هستند، مسیر رشد و سعادت حقیقی را طی نماید (اخوت، ۱۳۹۳، الف).

بنابراین «رشد را میتوان به عنوان مهمترین غایت زندگی انسان معرفی کرد که در منطق این غایت برای انسان مراتبی از منفعت بر اساس ساختار وجودی‌اش در نظر گرفته شده است که با فعال نمودن هر مرتبه میتواند به مراتب بالاتر صعود یابد و هر لحظه به کمال نزدیک شود» (اخوت و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۹)

حال پرسشی مطرح است که تعلیم و تربیت، باید مبتنی بر چه اصول و ویژگیهایی باشد، تا بتواند پاسخگوی نیازهای فطری و حقیقی جامعه بشری بوده و انسان را در هر مرتبه از رشد به سوی منافع و مقاصد حقیقی‌اش سوق دهد؟

با توجه به فطری و حقیقی بودن مفهوم رشد از منظر قرآن، تعلیم و تربیتی میتواند در راستای مقاصد و منافع حقیقی انسان عمل کند که روشهای آن مبنای فطری و وحیانی داشته باشد.

قرآن کریم علم توحید را به عنوان اساس هر تعلیمی معرفی کرده و بیان میکند که مقدمه و زمینه هر تعلیمی، «تزکیه» به معنای پاکسازی و آماده‌سازی است. از این رو تعلیم و تزکیه به عنوان بهترین روش مبتنی بر کتاب و وحی میتواند موجب اصلاح و شکوفایی ساختار انسان شده و او را به رشد حقیقی‌اش برساند (همان)

بر این اساس به نظر میرسد امروزه نظام‌های آموزش و پرورش نیازمند پژوهش و تولید محتوا و طراحی الگوهای آموزشی جامع و کاربردی بر مبنای تعلیم و تزکیه رشد مدار هستند. پژوهش‌های بنیادی صورت گرفته در خصوص رشد انسان از منظر قرآن میتواند . راه‌گشای پژوهش‌های کمی و کیفی متعددی در حوزه تعلیم و تربیت باشد.

در پژوهش حاضر، محدوده مطالعاتی و میدانی بر دوره دوم رشد دوره ابتدایی بوده و از این رو در صدد آن هستیم که اولاً بر محور قرآن کریم به عنوان بهترین منبع و محتوای تعلیم و تزکیه، به معرفی رویکرد و الگویی تربیتی با توجه به سوره‌های قرآن متناسب با اقتضائات و ویژگی‌های دوره دوم رشد یعنی مقطع دبستان پردازیم و ثانیاً به بررسی و تبیین روشها و نتایج اجرای این طرح در مناطق و نواحی اجرا شده در استان خراسان رضوی و شهر تهران در راستای پاسخ به پرسش‌های پژوهشی می‌پردازیم.

پرسش‌های پژوهشی

مولفه‌های اصلی تعلیم و تربیت در سند تحول بنیادین چیست؟

رشد از منظر قرآن کریم چیست؟

تحقق مراتب رشد در دانش آموزان چگونه است؟

رویکرد های آموزشی بر اساس خیرگزینی چگونه است و مفاهیم تربیتی چگونه بر اساس سوره ها به کودکان انتقال داده می‌شود؟

شیوه و فرایند اجرای طرح ملی فهم قرآن در دبستان در استان خراسان رضوی و شهر تهران چگونه انجام شد؟

نظام پیوسته در ۶ پایه تحصیلی در مقطع ابتدایی بر اساس خیرگزینی چگونه است؟

نسبت الگوی آموزشی و تربیتی بر اساس خیرگزینی با برنامه های آموزشی مصوب در آموزش و پرورش چگونه است؟

الگوی آموزشی خیرگزینی چگونه اهداف سند تحول بنیادین را محقق کرده و راهبرد های اساسی آن را عملیاتی می‌کند؟

دریافت و بررسی نتایج نهایی در الگوی آموزشی بر اساس خیرگزینی و اثر پذیری آن بر کودکان نیازمند طی کردن چه فرایندی می‌باشد؟

اقبال معلمان و نحوه آموزش آن‌ها در اجرای پایلوت چگونه بوده است؟

بازخورد های معلمان از اجرای این طرح به صورت داوطلبانه چگونه بوده است؟

سند تحول بنیادین

سند تحول بنیادین، درصدد آن است تا نظام آموزشی وارداتی و برآمده از تئوری‌ها و اندیشه‌های مدرنیته را به نظام آموزش و پرورش مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی تبدیل کند و زمینه دستیابی آگاهانه و اختیاری فراگیران و دانش‌آموزان را به مراتبی از حیات طیبه و برپایی جامعه عدل مهدوی (عج) هموار سازد.

« وضع مطلوب بشر در همه ابعاد و مراتب ، بر اساس نظام معیار اسلامی و مبانی و ارزش های مقبول دین الهی است که تحقق آن باعث دستیابی به غایت زندگی یعنی قرب الی الله خواهد شد. اینگونه زندگانی مستلزم ارتباط آگاهانه و اختیاری با حقیقت هستی و تشدید رابطه‌ی با او در همه شئون فردی و اجتماعی زندگی است که باید بر اساس انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه‌ی نظام معیار مناسب با دین اسلام باشد. یکی از مشخصات اصلی حیات طیبه ، تکیه بر ارزش غایی زندگی و نظام معیار متناسب با آن یعنی مبانی و ارزش های مقبول دین اسلام باشد.» حیات طیبه نام دارد (سند تحول بنیادین : فصل ۱). تحقق این حیات در نظام تعلیم و تربیت دوری ، از جمله اهداف مهم و اساسی مطرح در سند است که با توجه به آن لازم است دانش‌آموختگان نظام تعلیم و تربیت طرح شده ، شایستگی ها پایه را در ساحت های تعلیم و تربیت کسب کنند.

نظام تعلیم و تربیتی که این حیات طیبه را محقق کند باید دارای ارزش هایی بر اساس آموزه های قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم(ص) حضرات اهل بیت(علیهم السلام) و همچنین محقق کننده ارزش های مندرج در بیانیه ارزش ها در فصل دوم باشد. لذا محور قرار گرفتن تعلیم و تربیت بر اساس قرآن ، از جمله اصولی ترین اقدامات در راستای تحقق حیات طیبه است. « زیرا با توجه به پذیرش ربوبیت خداوند متعال ، به عنوان یگانه رب حقیقی جهان و انسان، این نظام معیار، جهت اساسی نحوه تحقق حیات طیبه را در همه مراتب و ابعاد زندگی با این نظام (تقوا) ، وجه تمایز اساسی حیات طیبه از زندگی غیردینی (= سکولار) رایج محسوب میشود. که نقطه اوج و حقیقت آن در جامعه جهانی مهدوی محقق می‌گردد» (همان).

علاوه بر توجه بر «آموزه‌های قرآن کریم و نقش معنوی ، اسوه‌ای، هدایتی و تربیتی پیامبر اکرم(ص) و حضرت فاطمه زهرا(سلام الله علیها) و ائمه معصومین(علیهم السلام) به ویژه امام زمان(عج) و ولایت مداری در تمام ساحت ها برای تحقق جامعه مهدوی» لازم است به « فرایند تعلیم و تربیت در تمام ساحت های تعلیم و تربیت منطبق بر نظام معیار اسلامی مبانی و ارزش های برگرفته از قرآن کریم ، سنت حضرات معصومین(علیهم السلام) و عقل که تعلیم و تربیت اعتقادی و عبادی و اخلاقی در محوریت آن قرار دارد» ؛ توجه کرد. (سند تحول بنیادین : فصل دوم)

ساحت های تعلیم و تربیت

اعتقادی	عاطفی	اخلاقی	زیباشناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی و فناورانه
---------	-------	--------	-------------------	-------------------	-----------------

لازم است در فرایند تعلیم و تربیت « زمینه سازی کسب شایستگی ها پایه با تاکید بر خصوصیات مشترک اسلامی ایرانی و انقلابی ، در راستای تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان در ابعاد فردی ، خانوادگی و اجتماعی « ایجاد شود (همان).

برای این زمینه سازی لازم است ابتدا شایستگی های پایه در هر مقطعی از نظام دوری احصاء شده و باتوجه به اقتضائات دانش‌آموزان ، در هر مقطع از نظام دوری ، ساحت های تعلیم و تربیت محقق گردد.

همچنین باید «جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت های تعلیم و تربیت» (همان) را در نظر داشت. لذا تحقق کامل شایستگی های پایه در یک نظام دوری کامل اتفاق افتاده و این فرایند در مقاطع پی در پی اتفاق می افتد.

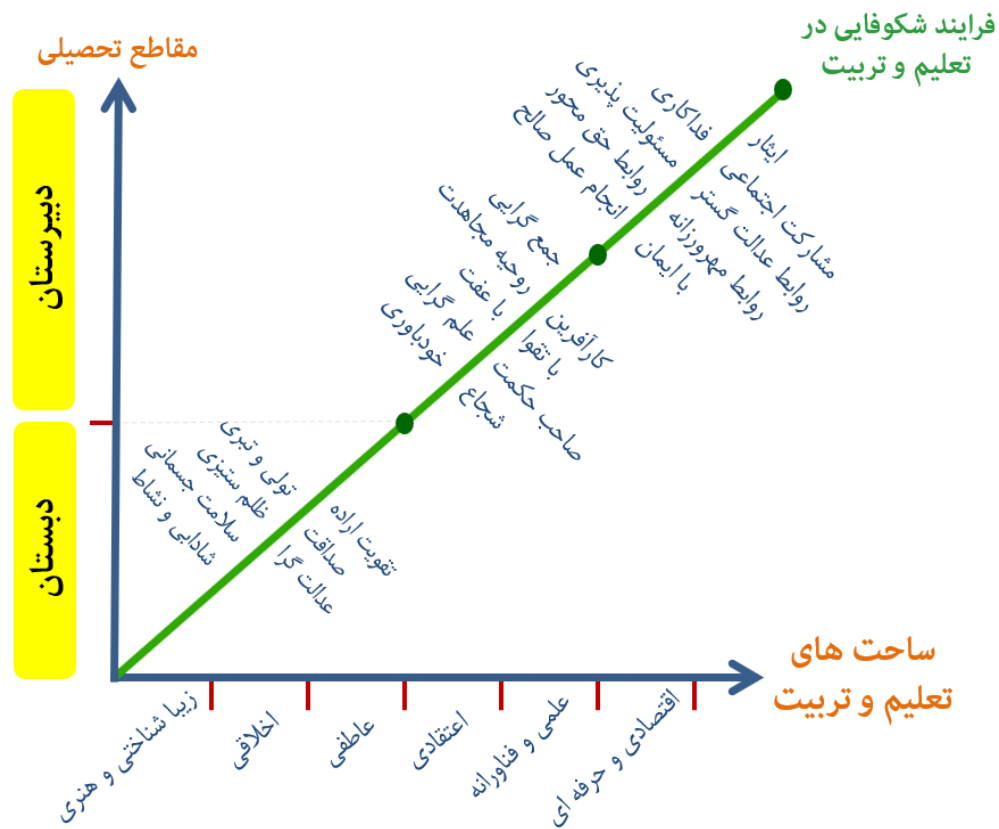
با توجه به «نقش معلم (مربی) به عنوان هدایت کننده و اسوه ای امین و بصیر در فرآیند تعلیم و تربیت و موثرترین عنصر در تحقق مأموریت های نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی» (همان)، میبایست برنامه های تعلیم و تربیت در جهت توانمندسازی معلم و جایگاه معلمی بوده و نقش معلم به عنوان هدایت کننده اصلی در هر مقطعی از نظام دوری کاملاً مشخص باشد. این جایگاه و نقش معلمی در هر دوره ای با توجه به مخاطب و فرایند اکتساب شایستگی های پایه در هر بازه زمانی می تواند حالات مختلفی داشته باشد.

«سلامت جسمانی ، نشاط و تقویت اراده» و «کرامت ذاتی و اکتسابی انسان و کسب فضائل اخلاقی از جمله: ایمان، تقوا ، تولی و تبری ، عمل صالح ، خودباوری، روحیه مجاهدت، ظلم ستیزی، علم، حکمت، عفت، شجاعت، عدالت، صداقت، ایثار و فداکاری» ، «تکوین و تعالی جنبه های انسانی هویت دانش آموز برای تقویت روابط حق محور ، عدالت گستر، و مهرورزانه با همه انسان ها در جهان» ، «منزلت علم نافع ، هدایت گر و توانمند ساز» ، «مسئولیت پذیری همه جانبه، مشارکت اجتماعی و داشتن روحیه جمعی و مهارت مورد نیاز در جامعه» ، «روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی های عام حرفه ای و مهارتی و هنری زمینه ساز کار مولد» و «با رعایت تفاوت های فردی ، جنسیتی، فرهنگی و جغرافیایی» از جمله مواردی است که پرورش یافتگان نظام تعلیم و تربیت باید از آن ها بهره مند بوده و برای تحقق این امر لازم است فرایند آموزشی آن در «مدرسه به عنوان کانون تعلیم و تربیت رسمی عمومی و محل کسب تجربه های تربیتی» تدوین گردد.

دبستان				دبیرستان			
اول - دوم - سوم		چهارم - پنجم - ششم		هفتم - هشتم - نهم		دهم - یازدهم - دوازدهم	
سلامت جسمانی		عدالت		تقوا		حکمت	
شادابی و نشاط		صداقت		روحیه مجاهدت		خودباوری	
ظلم ستیزی		تقویت اراده		عفت		روحیه جمعی	
تولی و تبری		کارآفرین		شجاعت		روابط مهرورزانه	
		علم گرایی				فداکاری	

تقسیم بندی اکتساب ارزش ها و شایستگی های پایه بر اساس اقتضائات سنی کودک و نوجوان

با توجه به اقتضات سنی و توانمندی های وجودی و ادراکات دانش آموزان در سنینی که در فرایند تعلیم و تربیت قرار دارند ، میتوان این فرایند را با توجه به شایستگی های اکتسابی ، همانند روبه رو تعریف نمود :

آنجا که این تحول، در راستای رسالت خطیری است که انبیای الهی و اولیای ربانی برعهده داشته‌اند، لذا الگوها و برنامه های آموزشی و درسی نیز در این تحول، باید ملهم از آموزه‌های وحیانی و معارف الهی و سازگار با نظام معیار اسلامی باشد تا تحقق این هدف، میسر گردد. « زیرا با توجه به پذیرش ربوبیت خداوند متعال ، به عنوان یگانه رب حقیقی جهان و انسان، این نظام معیار، جهت اساسی نحوه تحقق حیات طیبه را در همه مراتب و ابعاد زندگی با این نظام (تقوا) ، وجه تمایز اساسی حیات طیبه از زندگی غیردینی (= سکولار) رایج محسوب میشود. که نقطه اوج و حقیقت آن در جامعه جهانی مهدوی محقق می‌گردد» (سند تحول بنیادین : فصل اول)

همچنین موارد ذکر شده در نموداری که گذشت از حیث آموزش های اصلی به شمار می‌رود و باید دقت داشت بقیه ارزش های بیان شده در فصل دوم در نحوه اجرا لحاظ گردد تا « جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت های تعلیم و تربیت» محقق گردد.

اهمیت این موضوع از طرفی و ضرورت توجه به مقطع ابتدایی به عنوان اولین دوره آموزش رسمی و همچنین تاثیر آموزش های این دوره بر دبیرستان ، انگیزه و علت ارائه الگویی برای انواع فعالیت های آموزشی و تربیتی با محوریت سوره های قرآن

متناسب با ویژگیهای مقطع دبستان و اقتضائات تربیتی این دوره سنی برای مدیران و معلمان و تحقق اهداف و راهبردهای کلان سند تحول بنیادین شد.

• مدرسه در افق چشم انداز

برپایه چشم انداز سند تحول بنیادین ، « مدرسه جلوه ای است از تحقق مراتب حیات طیبه، کانون عرضه خدمات و فرصت های تعلیم و تربیتی، زمینه ساز درک و اصلاح موقعیت توسط دانش آموزان و تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان بر اساس نظام معیار اسلامی». (سند تحول بنیادین : فصل چهارم) و در حقیقت اولین مبدا تحقق و ارزیابی هرگونه فرایند دستیابی به شایستگی پایه با معیار نظام اسلامی برای رسیدن به حیات طیبه ، مدرسه می باشد.

مدرسه « برخوردار از قدرت تصمیم گیری و برنامه ریزی در حوزه های عملیاتی در چارچوب سیاست های محلی، منطقه ای و ملی» می باشد و « دارای ظرفیت پذیرش تفاوت های فردی ، کشف و هدایت استعداد های متنوع فطری و پاسخگویی به نیازها، علائق و رغبت دانش آموزان » و « نقش آفرین در انتخاب آگاهانه، عقلانی، مسئولانه و اختیاری فرآیند زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش آموزان بر اساس نظام معیار اسلامی» است. لذا فرایند تعلیم و تربیت باید دارای چارچوب های مشخص، منعطف و متناسب با تمام ساحت های فردی و اجتماعی در دانش آموزان باشد تا مدرسه ای که « خواستار تعالی مستمر فرصت های تربیتی، تسهیل کننده هدایت، یادگیری و تدارک بیننده خودجوش ظرفیتهای جدید» و « تأمین کننده نیازهای فردی و اجتماعی» است ؛ به نسبت دانش آموزان و همچنین مسائل مبتلا به اجتماعی ، نقش آفرینی مطلوب داشته باشد (همان).

مسیر و فرایند آموزشی مبتنی بر متن وحی میتواند محقق کننده راهبرد های بیان شده باشد تا مسیر رسیدن به هدف های کلان مشخص گردد. ابتدا لازم است منطق تربیت و جایگاه رشد در عرف معنایی قرآن بررسی گردد.

مفهوم رشد و غی در قرآن

« مفهوم رشد در قرآن از یک سو با بلوغ عقلی در ارتباط است و از سوی دیگر با مفاهیمی چون حق، نور، هدایت و نفع حقیقی مرتبط شده است. بنابراین شناخت و گزینش آن، که در گرو شناخت و گریز از غی است، رمز حیات حقیقی و غایتی برای تعلیم و تزکیه انسان توسط دین است. همچنین تشخیص و گزینش رشد با چنین مفهومی به عنوان پایه هر گونه خیر فردی و اجتماعی میباشد» (اخوت، ۱۳۹۳، الف: ۳۳). لذا در این بخش از نوشتار برای رسیدن به چنین مقصودی سعی شده است از طرفی معنای مفاهیم رشد و غی از منظر قرآن تبیین شده و از طرف دیگر متایز میان مفهوم قرآنی و عرفی رشد روشن گردد.

با بررسی این کلمه در لغت می‌یابیم: گاهی آن را به « اصابت و رسیدن به واقع و صواب » معنا کرده‌اند، بر این اساس میتوان گفت، از آنجایی که حق یگانه ثابت واقع در نظام عامل است، منشأ و مبدأ بروز هر رشد و وقوعی بوده و به همین جهت تنها با اتصال به حق است که رشد رقم می‌خورد. گاهی این کلمه را به معنای « هدایت شدن در مسیر خیر و صلاح معنا کرده‌اند که در این صورت نتیجه، هدایت و غایت آن خواهد بود » (اخوت، ۱۳۹۴: ۲۲۷).

در واقع وقتی خداوند در قرآن میفرماید (... قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ...) منظور چیزی از جنس نور و نازل شدنی و فرآیند پس از هدایت است. به این معنی که وقتی هدایت اتفاق می‌افتد، یک جریان نورانی در انسان پدید می‌آید و زمینه‌ساز خیرات و برکات فراوانی میشود.

« همچنین در تفسیر المیزان پیرامون رشد بیان شده: کلمه «رشد» به معنای «رسیدن به واقع مطلب و حقیقت امر و وسط طریق است» و مقابل آن کلمه «غی» قرار دارد که عکس آن است و به معنای «انحراف از راه با نسیان و فراموشی هدف» و «غاوی» به کسی می‌گویند که اصلاً نمی‌داند چه می‌خواهد و مقصدش چیست و از آنجایی که «ضاللت» به معنای انحراف از راه (با در نظر داشتن هدف و مقصد) است، می‌توان گفت که هر دو کلمه (غی و ضاللت) با وجود تفاوت معنا با اعمال عنایتی مخصوص، با یکدیگر منطبق هستند » (همان).

به این ترتیب میتوان بیان نمود که « انسان در دنیایی گام نهاده است که بین طریق رشد و غی قرار دارد و باید با شناخت حق و منطبق گردیدن آن با رشد واقعی را برای خود رقم زده و از گرفتاری در انواع نقص و نیازها خود را رهایی بخشد» (همان : ۲۲۸). در این صورت از منظر قرآن « هرگونه انطباق با حقی را از آن جهت که انسان را به مقصود و خیر دلالت می‌دهد «رشد» خوانند و متقابلاً هر گونه عدم انطباق با حق را از آن جهت که در انسان و جامعه ایجاد انحراف می‌کند «غی» گویند » (همان: ۲۰۲).

به عبارت دیگر «وضعیت کمال یافتگی انسان، که در این حالت اقتضای دریافت حقایق را یافته و به هدایت الهی مشرف میشود «رشد» نامیده شده و وضعیت غیر کمال یافتگی که در این حالت اقتضای دریافت حقایق را از دست داده و به گمراهی سوق می‌یابد با عنوان «غی» یاد شده است» (اخوت و همکاران ۱۳۹۶: ۱۸).

تفاوت مفهوم عرفی و حقیقی رشد

با توجه به معنایی که از رشد گذشت، مفهومی که از این کلمه با استناد به آیات و روایات برداشت میشود تفاوت‌هایی با معنای عرفی دارد که لازم است حتما مورد توجه محققین و متخصصان تعلیم و تربیت قرار گیرد.

در ارتباط با مفهوم «رشد» دو دیدگاه وجود دارد؛ دیدگاه طبیعی یا مادی و دیدگاه فطری و حقیقی.

در دیدگاه مادی رشد «فرایندی منظم، مرحله‌ای و پیوسته که از لقاح تا مرگ ادامه داشته و تحت تأثیر شبکه‌های مختلف زیستی، روانشناختی و اجتماعی قرار دارد» (برک، ۱۳۸۸: ۳۷). در واقع این همان مفهوم عرفی رشد است که معنایی عام دارد و برای همه موجودات زنده اطلاق میشود و توقف در آن به معنای توقف حرکت زندگی است. به همین دلیل رشد در عرف جنبه مادی دارد و به هر نوع پیشرفت و شکوفایی استعدادی اطلاق می‌شود. در حالی که در دیدگاه فطری یا حقیقی که ریشه در آیات قرآن دارد، رشد «به وضعیت هدایت و کمال یافتگی انسان»، گفته میشود. در واقع معنای رشد در قرآن از نوع حیات حقیقی است. این مطلب به معنای نادیده گرفتن حرکت‌های مادی و طبیعت انسان نیست، بلکه طبیعت و زمان و مکان به عنوان مهیاکننده اقتضاء برای رشد بوده و مقدمه و زمینه آن محسوب میشوند (اخوت، ۱۳۹۴).

از این رو رشدی که در عرف می‌شناسید کمتر تحت تأثیر القاء قرار می‌گیرد. در حالی که رشد حقیقی بر اساس القاء پدید آمده و از همین طریق بر دیگران اثر می‌گذارد. این موضوع در مورد غی نیز صادق است. بنابراین رشد و غی ساختاری القایی دارند و شکوفایی به وسیله آن از قوانین القاء تبعیت می‌کند. (همان: ۲۴۴).

با توجه به مطالب بیان شده اصطلاح مراحل رشد اصطلاح چندان دقیقی نیست زیرا آنچه در عرف به عنوان مراحل رشد می‌شناسند، در واقع مراحل انواع بلوغ است که از منظر قرآن زمینه و بستری برای دستیابی به مراتب رشد که همان رشد حقیقی است محسوب میشود (همان: ۲۱۸). رشد در قرآن به معنای طی کردن مراتب فطری در بستر بلوغ طبیعی است که تبیین هر یک، ما را در فهم دقیق‌تر معنای حقیقی رشد یاری می‌نماید

مراحل و مراتب رشد و غی

از منظر قرآن مفهوم رشد و مقابل آن یعنی غی، مفهوم «سیر» و «صیوریت» را در زندگی به وجود می‌آورد و بر اساس آن «مراحل و مراتب در زندگی رقم می‌خورد و بسته به اینکه در جهت حق یا باطل است به سمت هلاکت یا فلاح هدایت میشود» (همان: ۱۰۵).

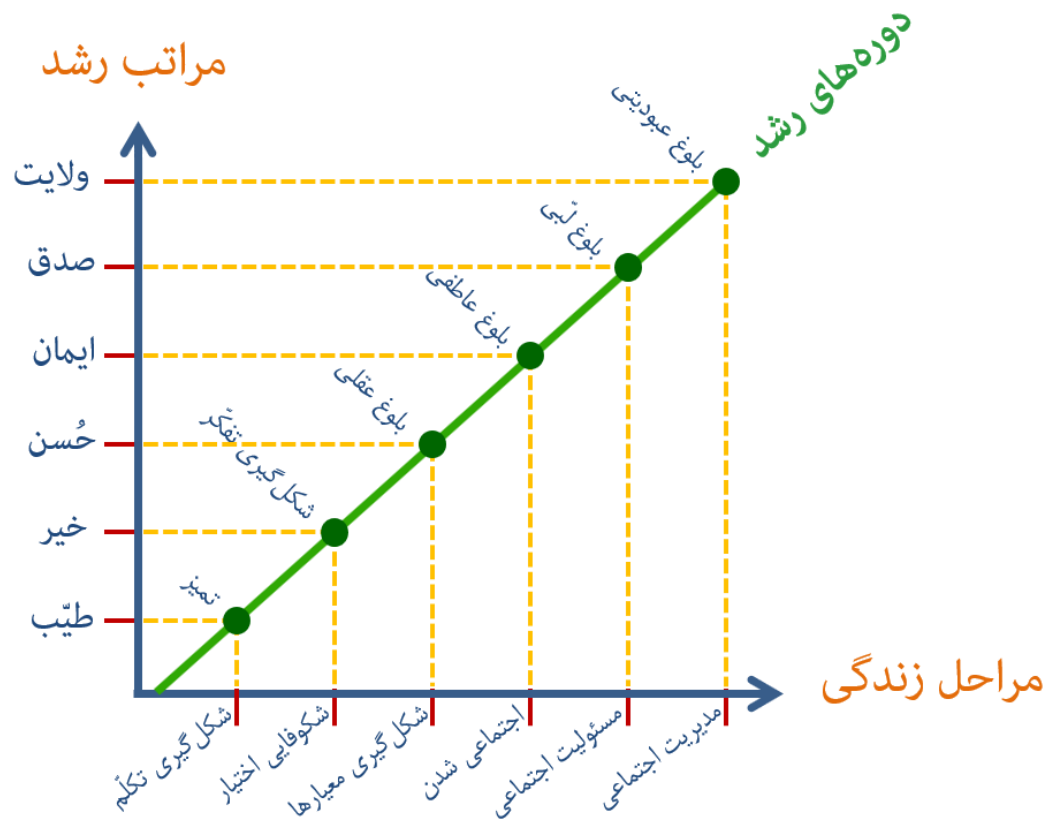
«سیر زندگی موجود زنده ناظر بر طی شدن مراحل مختلفی است که هر مرحله با بروزاتی از مرحله قبل از خود متمایز می‌شود. به این شکوفا شدن و بروز یافتن تدریجی آمیخته با طبیعت «سیر» گفته می‌شود. در واقع سیر، حرکت و جریان است با آغاز و پایانی مشخص، که برای این حرکت میتوان نقطه مطلوب و مقصودی را منظور نمود. در هر مرحله از زندگی متناسب با شکوفایی توأمندی‌ها و استعدادها، انسان به مرحله‌ای راه می‌یابد که گویی موجود دیگری است. به این تحویل و تبدیل به مرتبه بعد، که موجود از وضعیت قبل خود کاملا متمایز است «صیر» گفته میشود» (همان: ۱۰۳).

مجموعه دوره‌های رشد را میتوان بر اساس اصلی‌ترین مؤلفه‌های ساختار وجودی انسان که در مراحل مختلف زندگی انسان فعال میشود، دسته‌بندی نمود. این دوره‌ها را با توجه به اقتضائات تربیتی هر مرحله که در روایات به آن اشاره شده است میتوان در قالب مراحل ذیل نیز نام‌گذاری نمود (اخوت، ۱۳۹۳، الف: ۵۷).

دوره اول رشد	دوره دوم رشد	دوره سوم رشد	دوره چهارم رشد	دوره پنجم رشد	دوره ششم رشد
ظهور ولایت و تادیب نطق	ظهور مشورت و ادب	بلوغ عقلی	بلوغ عاطفی	بلوغ لبی	بلوغ عبودیتی
فعال شدن حواس و ادراکات	فعال شدن تفکر	فعال شدن تعقل	فعال شدن علم و ایمان	فعال شدن فعل	فعال شدن عمل

مؤلفه‌های دوره‌های رشد

مراتب رشد را میتوان در قرآن به شش مؤلفه کلی دسته‌بندی نمود: طیب، خیر، حسن، ایمان، صدق و ولایت. این مؤلفه‌ها در حقیقت همان رشد است که در تمامی مراحل رشد می‌بایست جاری باشد (همان).

رشد، اصلی‌ترین غایت زندگی انسان از منظر قرآن

بنابر آنچه بیان شد، رشد را میتوان به عنوان مهمترین غایت زندگی انسان معرفی کرد که در منطق این غایت برای انسان مراتبی از منفعت بر اساس ساختار وجودی‌اش در نظر گرفته شده است که با فعال نمودن هر مرتبه میتواند به مراتب بالاتر صعود یابد و لازمه فعال کردن هر مرتبه، حضور در لحظه لحظه‌های زندگی و عمل متناسب در هر لحظه است. در این صورت هر لحظه از زندگی انسان، مقصدی است که با دانستن ارزش و قدر آن و استفاده از آن، قدر انسان توسعه یافته برای مراتب بعدی قدرت بیشتری می‌یابد (اخوت و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۷).

در اینجا پرسشی مطرح است که چگونه می‌توان دستیابی به این مقاصد و غایت‌ها را در تعلیم و تربیت به کار گرفت؟ و یک معلم چگونه می‌تواند فعالیت‌هایش را جهت ارتقای رشد دانش‌آموزانش ساماندهی کند؟

تعلیم و تزکیه رشد مدار

مسئله از آنجایی که وجه ثابت همه غایت‌های مشخص شده انطباق با حق است و شناخت حق توسط کتاب و وحی امکان‌پذیر است، تعلیم و تربیتی میتواند در راستای مقاصد و منافع حقیقی انسان عمل کند که روش‌های آن مبنای فطری و وحیانی داشته باشد و در راستای ولایت الهی مصداق عینی و عملی آیه (هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ ...) باشد.

قرآن کریم علم توحید را به عنوان اساس هر تعلیمی معرفی کرده و بیان می‌کند که مقدمه و زمینه هر تعلیمی، «تزکیه» به معنای پاکسازی و آماده‌سازی است. درون انسان اگر فاقد آمادگی دریافت باشد و یا دارای آلودگی‌هایی باشد؛ قدرت دریافت علم الهی را نخواهد داشت. طبیعی است اگر تزکیه در انسان رخ دهد، تعلیم الهی نیز در او محقق میشود. در صورتی که لایق تعلیم الهی گردد به صفات کامل دست یافته و رشد نصیب او میشود (همان).

بنابراین تعلیم و تزکیه‌ای رشد مدار است که اولاً مبتنی بر وحی بوده و ثانیاً مقاصد و منافع حقیقی انسان را در هر مرتبه از رشد نمایان ساخته و او را در جهت اصلاح و تکامل مقاصد و منافع اعمال اختیاری سوق دهد. در اینگونه تعلیم، علمی که به فرد انتقال می‌یابد همیشه توأم با عمل بوده و متناسب با اقتضائات سنی و جنسیتی اوست. مسلماً چنین علمی موجب توانمند کردن نیروهای درونی انسان شده و فرد را به فضلی متناسب میرساند (همان).

در این صورت برای تعلیم و تزکیه رشد مدار لازم است، آموزگاران، برنامه‌سازان و نظام‌سازان حوزه تعلیم و تربیت، قبل از هر تعلیم و تزکیه‌ای در خصوص موارد زیر آگاهی یافته و بر اساس اقتضای متعلم برنامه خود را اجرا کند:

۱. مقاصدی که در سیر ساختار وجودی انسان، پدیدار میشود
۲. در نظر داشتن اقتضائات جنسی و سنی متناسب با پدیدار شدن مؤلفه‌های ساختار وجودی
۳. در نظر داشتن محدودیت‌های موجود در فهم متعلم (همان: ۱۳)

تذکره: باتوجه به اینکه پژوهش حاضر در خصوص ارزیابی طرح ملی فهم قرآن دبستان اجرا شده مدارس داوطلب در استان خراسان رضوی و شهر تهران می‌باشد، مبانی نظر این بخش فقط در خصوص دوره دوم رشد که مقارن با دوره ابتدایی است بیان می‌گردد.

دوره دوم رشد، دوره تکلم تا بلوغ

در هر دوره از زندگی انسان، توان‌هایی قابلیت می‌یابند که اگر این قابلیت‌ها شکوفا نشود، رشد فرزند در دوره‌های بعد دچار اختلال می‌شود

• فعال شدن اختیار

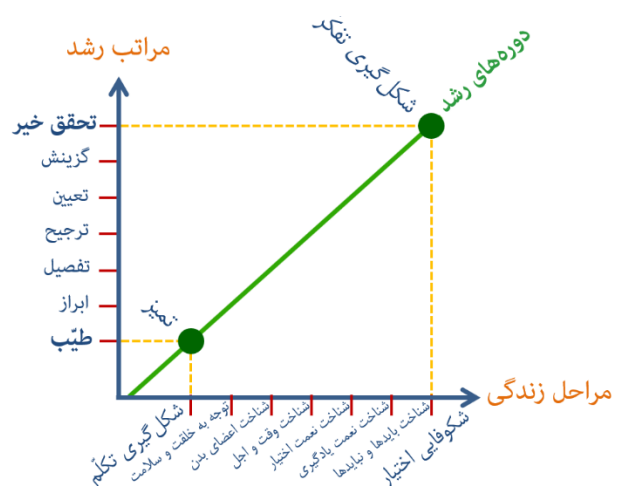
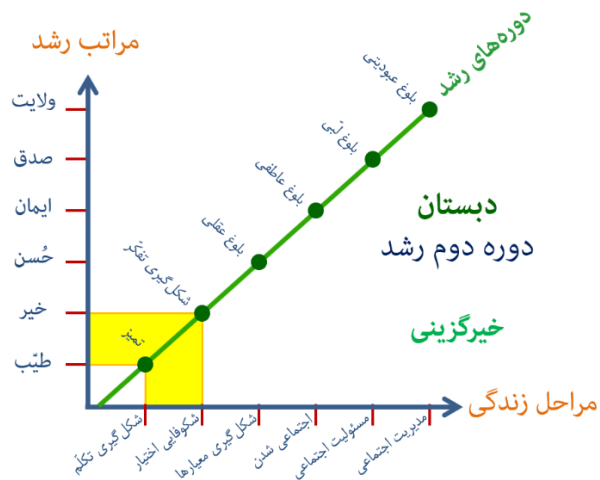
دوره دوم رشد همزمان با مقطع دبستان است. ممکن است دوره پیش دبستان را هم بتوان به آن اضافه کرد. در این دوره فرزندان دوره طفولیت خود را پشت سر گذاشته و در فرایند آغازین بلوغ عقلی قرار می‌گیرند و از وابستگی به استقلال راه می‌یابند. این فرایند با سیری تدریجی اتفاق می‌افتد و هر سال ویژگی مشخصی به فرزند اضافه می‌شود. این دوره غایت دوره قبل و مقدمه دوره بعد خود است، لذا در این دوره تحقق غایت دوره اول و دوم و آمادگی برای دوره سوم مورد نظر است. پس هر گونه تعلیم و تربیتی لازم است با توجه به مقاصد این دو دوره (اول و دوم) در نظر گرفته شود (اخوت، ۱۳۹۶).

• غایت دوره اول و مقدمه دوره دوم

در دوره اول رشد لازم است طفل به دریافت طبیات مادی و معنوی انس گرفته باشد و رزق طیب را در قالب عواطف پدر و مادر و کلام و کلمات طیب از جانب آنها، دریافت کرده باشد تا با خیالی بدون دغدغه و خاطری آسوده و حالتی شاد و بانشاط وارد دوره دوم رشد خود شود. بنابراین کودک در انتهای دوره اول، وضعیتی شاد و بانشاط دارد و در اثر چنین نیرویی میتواند بقیه مسیر خود را در دوره دوم طی کند. انتظار میرفته که فرزند در این دوره به دور از تنش‌های زندگی پدر و مادر بوده باشد و نیز اخلاق نیکوی پدر و مادر و عواطف آنها نسبت به هم را در ذهن تداعی کند. همچنین انتظار بوده که مادران، پدران را نزد فرزندان بزرگ داشته و پدران، مادران را نزد فرزندان بزرگ می‌داشتند تا در این صورت قدرت عاطفی فرزند تحت ولایت پدر و مادر تقویت شود (همان).

• ویژگی‌ها و شاخص‌های دوره دوم رشد

کودک با نشاط و شادی و نیز پاکی فطری که دارد دوره دوم را آغاز می‌کند و لازم است در این دوره به سمت و سوی «اختیار» سوق یابد. اختیار بنا به نظر عرف به معنای قدرت انجام دادن یا ندادن کاری است. در صورتی که در فرهنگ قرآن عمدتاً به معنای «پذیرش خیر» است. در واقع محور اصلی این دوره «فعال شدن توان شناخت خیر و انتخاب آن» است. یعنی فرد باید کاری کند که به جز خیر، گزینه دیگری را نپذیرد و تنها خیر را انتخاب نماید. مقابل خیر در قرآن شر و ضرر است (همان). «طبیعی است برای این منظور قدرت شناخت نفع و ضرر الزامی است. همچنین لازم است فرد بتواند برای شناخت نفع حقیقی و تمایز آن از نفع غیر حقیقی قدرت تشخیص حقایق را به صورت تفصیلی داشته باشد» (اخوت، ۱۳۹۳، ب: ۱۴۳).

مولفه‌های دوره دوم رشد - خیرگزینی

شرط تحقق این مهم، فعال شدن شاخص‌های دوره دوم رشد است که این امر به تدریج حاصل شده و فرزندان دبستانی باید بتوانند در هر پایه به بخشی از آن دست یابند.

شاخص‌های رشد در دوره دوم عبارتند از: توانایی تمییز و تمایز، ظهور ادب یا عبودیت (شناخت بایدها و نبایدها، و الزام در رعایت آنها به صورت خودجوش)، انواع تفکر، برنامه‌ریزی، نشاط و شادی، تشخیص خیر و انجام آن.

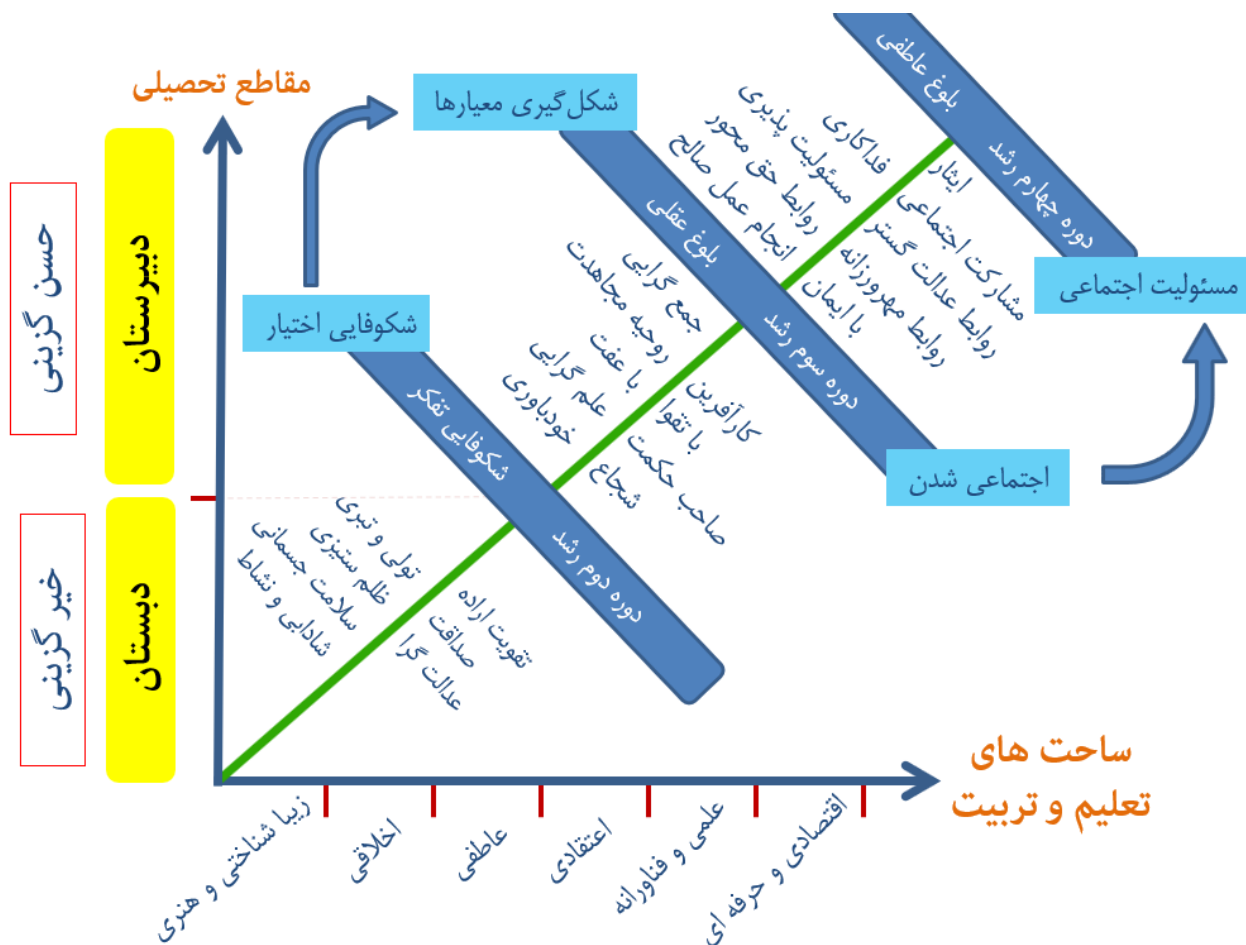
این بیان از دوره‌های رشد برای دانش‌آموزان میتواند بوسیله همه فرایندهای آموزشی در مدرسه فعال شود و کافی است معلم با آن و چگونگی شکوفایی هر کدام آشنا باشد تا در ارتباط روزانه خود با دانش‌آموزان آن را رویکرد تربیتی خود در همه آموزش‌ها قرار دهد و همه فعالیت‌های خود را ذیل یک فرایند تربیتی و رشد مدار قرار دهد.

دوره های رشد محقق کننده اهداف کلان تربیتی در سند تحول بنیادین

«استقرار نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی بر اساس مبانی نظری و فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی» از مهمترین راهبرد های کلانی است که در بردارنده تمامی هدف های کلان باشد.

«نهادینه کردن نگاه یکپارچه به فرآیند تعلیم و تربیت با رویکرد تعالی بخشی در کلیه مؤلفه های نظام تعلیم و تربیت» و «ابتناء فرایند طراحی، تدوین و اجرای اسناد تحولی» از مهمترین راهبرد هایی است که باید آن را مورد توجه قرار داد تا با اجرای برنامه های کوتاه مدت که قابلیت تاثیر قابل توجه تربیتی بر فرایند آموزشی کنونی داشته باشد از مهمترین راهبرد ها به شمار می رود.

باتوجه به آشنایی با دوره های رشد و ساختار وجودی انسان و مراتب رشد به شایستگی هایی که کسب آن برای دانش آموزان در نظام تعلیم و تربیتی که محقق کننده حیات طیبه هستند نگاهی بیاندازیم در می یابیم که اهداف و راهبرد های و ارزش های آموزشی و تربیتی منطبق با یکدیگر هستند و دستیابی به شایستگی های بیان شده با محقق شدن دوره های رشد امکان پذیر می باشد.

مولفه های فرایند تعلیم و تربیت از منظر سند تحول بنیادین ، بر اساس توانمندی های جسمی و فکری و اجتماعی دانش آموز با توجه به مقطع تحصیلی در نظام دوری ، به صورتی تربیتی کنار هم چیده شدند.

با توجه به اشنایی با دوره های رشد و درک مفاهیم اساسی آن در میبایم که بهترین راه تحقق شایستگی های پایه در دوران دبستان ، شکوفایی اختیار و فعال سازی تفکر است که از نتایج آن خیر گزینی و اراده بر انجام خیر می باشد.

در نتیجه شکوفایی اختیار ، شجاعت برای انجلم کار خیر و دستیابی به حکمت و علم است که سبب می شود انسان با تقوا و حسن آفرین شود و با گذشت این امر ، این جلوه زیبا آفرین در اجتماع بروز پیدا میکند و منجر به بلوغ عاطفی و مسئولیت پذیری میشود.

بدین ترتیب نیازمند یک نظام آموزشی با توجه به ساختار وجودی انسان و اقتضائات دانش آموزان در هر پایه هستیم تا این فرایند را محقق کند. که این امر در کتاب فهم قرآن به طور کامل و نظام مند احصاء شده است و کافی است معلمان رئیس کرد آموزشی متناسب با دانش آموزان خود را انتخاب کرده و آن هدف تربیتی را همراه با سوره های قرآن با دانش آموزان زندگی کند.

در کتاب فهم قرآن در دبستان، ابتدا معلمان رویکرد خود را به نسبت قرآن اصلاح کرده و فهم و خود را از قرآن افزایش دهند و درگام بعدی با توانمندسازی نسبت به نحوه استفاده از روش ها و قالب های آموزشی معرفی شده، بتوانند زمینه و بستری مناسب جهت جاری شدن حقایق قرآن در زندگی دانش آموزان و اولیای آنها را فراهم نمایند . کتاب فهم قرآن در دبستان و دبیرستان در بهار ۱۳۹۶ به رشته تحریر درآمد و برای هر پایه کتاب تفصیلی جداگانه ای نیز تدوین شد که گام به گام معلم را در آموزش مفاهیم سوره ها راهنمایی و یاری خواهد کرد.

در واقع این کتاب، با محور قرار دادن قرآن به عنوان کتاب قوانین و حقایق زندگی که مسلط بر سایر علوم است، کمک میکند تا دانش آموز ضمن فراگیری علوم مختلف (قرآن، فارسی، ریاضی، علوم، هنر، مطالعات و غیره) در زندگی اهل تفکر شود و بتواند در امور مختلف «خیرگزين» باشد . اگر بخواهیم مقصود فوق، یعنی یادگیری حقایق و میل به «زندگی با قرآن» در خود و فرزندانمان تقویت شود، نیاز است که اصول و لوازم این امر متناسب با شاخصهای هر دوره از رشد را شناخته تا بتوانیم بسرت مناسبی را در جهت میل و رغبت به یک زندگی قرآنی فراهم آوریم و فرزندان خود را در سریع ترین راه، به رستگاری و پیروزی راهنمایی کنیم.

فهم قرآن در دبستان

۱. در نظر داشتن شاخص‌های دوره دوم رشد یعنی دوره پرورش خیرگزینی

بر اساس آنچه گذشت و همچنین بررسی اهداف پرورش تربیت یافتگان در سند تحول بنیادین در می‌یابیم که، اساس رشد در دوره دوم، فعال شدن قوه اختیار فرزند با طبیعت جسمی و روحی و دارای نشاط و شادابی کامل است. لازمه این امر آن است که ویژگی‌ها و توان‌های این دوره از رشد پرورش یافته و شکوفا شود. این ویژگی‌ها همان طور که بیان شد، شامل شش مؤلفه اصلی است که عبارتند از: توانایی تمییز و تمایز، ادب یا عبودیت، تفکر، برنامه‌ریزی، نشاط و شادی و تشخیص و تحقق خیر. که البته به تدریج حاصل شده و فرزندان در هر پایه به بخشی از موارد دست می‌یابند. مهم آن است که فرزندان در مسیرشان مورد عنایت و هدایت مربیان و والدین قرار گیرند و لحظه‌ای از آن‌ها غفلت صورت نگیرد تا بتوانند به «استقلال فکری» دست یابند.

داشتن ارزیابی از روند رشد فرزندان یکی از مهمترین مواردی است که میتواند منشأ تصمیم‌گیری در خصوص تعلیم و تزکیه آنها باشد

• تمییز و تمایز

قوه تمییز، قوه‌ای است که در انسان قرار داده شده و با آن می‌تواند خوب و بد را از هم تشخیص دهد. این قوه در طفولیت به صورت ابتدایی فعال میشود و در دوره دوم به شکوفایی میرسد. در پایان دوره دوم، این قوه در حد تکلیف فعال میشود تا حدی که اگر کسی در این سن خطایی انجام دهد سزاوار مجازات خواهد بود. بنابراین این قوه در صورت آموزش متناسب با رشد فکری فرزندان، با شدت بیشتری رشد میکند و قدرت آنها را در انجام خیر و اختیار بیشتر میسازد

• ظهور ادب یا عبودیت

ادب یا عبودیت به معنای زندگی بر اساس چارچوب قوانین الهی و تعدی نکردن از آن است، همچنین شناخت امر و نهی‌های خداوند و انجام و ترک آنهاست. نوعاً بایدها و نبایدهایی که برای دانش‌آموزان تشریح می‌شود، تکلف و سختی دارد در صورتی که اساس آن برای سهولت در زندگی است و اگر کسی به آنها تن ندهد به زندگی سختی مبتلا می‌شود. بنابراین ابتدا لازم است بایدها و نبایدها را به دانش‌آموزان نشان داد و همراه بودن آنها در همه امور زندگی را و عادی بودن مواجهه با آنها را به ایشان آموخت و از طرف دیگر باید بدانند که بایدها و نبایدها اگر منطبق با حق باشد آسان‌تر است

• فعال‌سازی تفکر

از آنجایی که با فعال شدن تفکر، سایر توان‌های تشخیصی انسان نیز فعال می‌شود، تفکر را میتوان به عنوان شاخص رشد و هم به عنوان عامل رشد به حساب آورد (اخوت، ۱۳۹۴).

تفکر، قرار گرفتن در وضعیتی است که انسان می‌تواند بهترین مصلحت خود را تشخیص دهد و مسیریابی درستی داشته باشد. مهارت‌های تفکر، آموختنی است و میتوان در این دوره آن را به دانش‌آموزان یاد داد. آنچه اهمیت دارد این است که بدانیم تفکر توانی است که حتما انسان را به خیر و عبودیت راهنمایی می‌کند و در دل عبودیت نقش خود را ایفا می‌نماید. به عبارت دیگر کارکرد تفکر هموارسازی عبودیت است و در خارج از چهارچوب عبودیت جایگاهی ندارد. در این صورت تفکر هم برای کشف هست و نیست و باید و نباید انسان را یاری می‌کند و هم برای تحقق آن به فرد مساعدت می‌نماید.

• برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی در زندگی یکی از ارکان اعتقاد به هدفمند بودن است. هر قدر فرزند هدفمندتر شود، برنامه‌دارتر می‌شود. منظور از برنامه‌دار شدن، در نظر گرفتن برنامه‌هایی است که به طور خودجوش (نه به عنوان دروس موظف مدرسه) توسط دانش‌آموز انجام می‌شود. همچنین قدرت برنامه‌ریزی وابسته به قدرت تفکر است، هر قدر قدرت تفکر ارتقاء یابد، قدرت برنامه‌ریزی نیز بیشتر می‌شود. قدرت برنامه‌ریزی مانند توان تفکر و عبودیت به تدریج در افراد فعال می‌شود و شروع آن از پایه اول ابتدایی است.

تکمیل برنامه‌ریزی در دوره سوم رشد (دبیرستان) اتفاق می‌افتد و در این دوره (دبستان) فرزند می‌تواند بخشی از برنامه زندگی خود را منظم کند

• نشاط و شادی

در طول دوره دوم لازم است حالت شادابی و نشاط فرزندان حفظ شود. زیرا در این دوره تنها در بستر شادابی و نشاط میتوان تعلیم داد. ویژگی‌های یک کلاس بانشاط در پایه اول تا ششم متناسب با اقتضائات آنها می‌تواند متفاوت باشد. طبیعی است مسئولان و معلمان متناسب با سن، جنس و اقلیم باید به این انواع واقف باشند و بر پایه حفظ و تقویت شادابی و نشاط بیشتر فرزندان سایر برنامه‌ها را تنظیم می‌نمایند (اخوت، ۱۳۹۶).

• تشخیص خیر و انجام آن

همان‌طور که بیان شد، « محور اصلی این دوره بر فعال شدن توان شناخت خیر و انتخاب آن است. برای این منظور لازم است فهم مؤلفه‌های معنایی خیر را در کودکان تقویت کرد» (اخوت و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۴).

والدین در کنار مربیان، با ولایتی که خداوند در اختیارشان گذاشته است، موظفند در این دوره حدودشناسی و محدوده‌شناسی را به فرزند بیاموزند و با تعلیم انواع علوم و تقویت تعبد و با تکیه بر فعال کردن انواع تفکر شناخت و توجه فرزند را به تدریج نسبت با موضوعات و مسائلی تقویت کنند.

در واقع مهارت‌های خیرگزینی به عنوان شیوه اصلی انواع تفکر برای ایجاد موضوعات یاد شده در دانش‌آموزان، آنها را با سبک زندگی توحیدی و تعلیم و تزکیه رشدمدار و ایجاد حیات طیبه مواجه می‌کند.

۲. در نظر داشتن اقتضائات سنی و جنسیتی فرزندان در فهم مفاهیم متناسب با هر اقلیم

درک انتزاعی در کودکان به تدریج شکوفا میشود. لذا آنان مطالب را به صورت مصداقی و جزئی مشاهده و فهم میکنند. بنابراین باید در مورد آنان تا جایی که میشود از بیان حرف‌های کلی خودداری کرد. به این صورت که با بیان داستان، مثال و مصداق‌های ملموس و عینی، حقایق در مرتبه پایین‌تری آموزش داده شود تا برای آنها قابل فهم باشد. همچنین لازم است در طرح مباحث توحید، فطری بودن این مبحث در نظر گرفته شود و از اثبات خدا صرف نظر شده و به توجه دادن به او و در نظر داشتن دائمی او، به صورت جدی عنایت شود. از آنجایی که دختران و پسران از یک طرف دارای ویژگی‌های مشترک و از طرف دیگر ویژگی‌های جنسیتی متمایز دارند، می‌توان ابزارها و قالب‌های آموزشی را در حوزه‌های جنسیتی و فراجنسیتی طراحی کرد که در این صورت موضوعات مربوط به هر حوزه نیز با توجه به ویژگی‌های مشترک و غیر مشترک، متمایز خواهد شد. علاوه بر این، ضروری است مربیان هر ویژگی را با توجه به اقلیم هر فرد شناخته و بر اساس آن به طراحی آموزشی بپردازند.

۳. مفاهیم سوره‌ها و انتقال آن در حد فهم فرزندان

زندگی هر انسانی با حقایق عجیب است، چه خود بداند و چه نداند. از طرفی فهم و درک افراد از حقایق یکسان نیست. یعنی از آنجایی که حقایق هستی دارای مراتب است، هر کسی به نسبت علم و آگاهی و نیز قدرت تفکرش میتواند مرتبه‌ای از حقایق را درک کند. بنابراین در دوره دبستان مهمترین وظیفه والدین و مربیان، فراهم کردن بستر برای افزایش علم و آگاهی فرزندان نسبت به حقایق عالم است که این امر باید کاملاً متناسب با نیازها، قدرت تفکر و میزان فهم و درک آنها باشد. در این صورت بهتر است مطالب و حقایق به وسیله محبتی که دانش‌آموزان به معلم دارند، آموخته شده و در قالب فعالیت‌های شاد و با نشاط مانند بازی، داستان، کاردستی، کارهای نمایشی و... بیان شود.

۴. توجه به روخوانی، همخوانی و تکرار سوره‌های جزء ۳۰

روخوانی قرآن به معنای خواندن آیات قرآن از طریق الفاظی است که کتابت شده است و خواندن واقعی (قرائت) وقتی صورت می‌گیرد که خود را در موقعیت هر کلمه قرار دهیم و معانی آن را تصویرسازی کنیم. در واقع خواندن الفاظ قرآن مقدمه‌ای برای کشف تصاویر و معانی آن است و بدون آن، حقایق آن فهم میشود.

از آنجایی که مفاهیم جزء ۳۰ قرآن خلاصه و فشرده مفاهیم همه قرآن است و فهم این سوره‌ها به دلیل کوتاه بودن بسیار آسان است، آموزش روخوانی این سوره‌ها هم از نظر تصویرسازی و هم از نظر روخوانی الفاظ، ساده و قابل انتقال به دیگران است و میتواند دانش‌آموز را به عنوان انتقال‌دهنده این سوره‌ها در خانواده‌ها قرار دهد.

علاوه بر این در یادگیری قرآن باید شنیدن نیز فعال باشد. از این رو، روخوانی و همخوانی سوره‌های قرآن چون شنیدن را فعال میکند جذابیت دارد و موجب یادگیری و فهم آیات میشود.

۵. چگونگی انتخاب سوره‌ها متناسب با هر پایه

انس و فهم قرآن در دوره دوم سبب میشود تا قوه اختیار در دانش آموز به سمت هدایت فعال شود. همچنین با اختصاص دادن بخشی از برنامه زندگی دانش آموز به خود، سبب ایجاد باورهای زیبا در او میشود. به علاوه موجب تقویت عبودیت در او شده، تقوا را در او احیا میکند. به همین دلیل هر قدر به صورت اصولی بر انس و تدبر و فهم تأکید شود، امکان دستیابی به مقاصد دوره دوم بیشتر میشود

۶. برنامه پیشنهادی برای فهم سوره‌ها

هرچند میتوان تنها یک سوره را برای یک سال مورد توجه قرار داد، اما در عین حال برای هماهنگی بیشتر معلمان پایه‌ها، سوره‌های جزء سی در بین مقاطع توزیع شده است. این بدان معنا نیست که همه این سوره‌ها در این مقاطع کار شود و یا بیشتر کار نشود، بلکه به معنای ارائه الگویی برای معلم است که بتواند برنامه خود را منظم‌تر ارائه نماید.

آنچه در فهم قرآن مهم است، زندگی کردن با قرآن است، آن هم به صورت حقیقی، نه به شکل صوری و صرفاً برای نمره و امتحان و غیره. همچنین سعی شده در این برنامه یک هدف تربیتی اصلی متناسب با هدف اصلی رشد که فعال‌سازی اختیار به سمت هدایت است، برای هر پایه انتخاب شود. بدین ترتیب تدبر و فهم قرآن در دبستان به منظور فعال‌سازی خیرگزینی مورد توجه قرار گرفته است. این هدف، مقصدی مبارک است زیرا همه سعادت انسان به آن ختم می‌شود.

برای هر پایه، در راستای خیرگزینی یک مقصد کلیدی انتخاب شده است که تحقق آن، یک گام دانش آموز را به خیر و برّ نزدیک می‌کند.

این هدف‌گذاری موجب هماهنگی آموزش و سهولت در بیان انتخاب مطالب و ارائه آن می‌شود و به صورت زیر می‌باشد:

پایه تحصیلی	مقصد اصلی	خلاصه مقصد
اول	فعال‌سازی انواع ابراز در دانش آموزان همراه با جهت دار کردن عمل که منجر به شادی و نشاط می‌شود	شادی و نشاط
دوم	توانمند کردن دانش آموزان در تشخیص تمایز بین کارها و تمیز بین خوب و بد همراه با سوق دادن به کارهای خوب که باعث تفکیک و جداسازی خوب از بد می‌شود	جداسازی خوب از بد
سوم	توانمند کردن دانش آموزان در تحلیل پدیده‌ها و رخدادها و فهم ارزش‌های پیرامون آنها که باعث جداسازی پدیده‌ها و رخدادها از هم و کشف ربط آنها با هم می‌گردد	جداسازی و کشف روابط
چهارم	توانمند کردن دانش آموزان در تشخیص کارهای بهتر نسبت به سایر کارها همراه با برنامه‌ریزی برای انجام آن که منجر به اولویت بندی در برنامه‌های زندگی می‌گردد	اولویت بندی در برنامه‌ها
پنجم	توانمند کردن دانش آموزان در شناخت و انجام کارهای خیر و شناخت و دوری از کارهای شر همراه با فعال‌سازی میل و رغبت (طوع و اطاعت) که منجر به اولویت بندی در برنامه‌های زندگی می‌گردد	رغبت به خوبی
ششم	توانمند کردن دانش آموزان نسبت به توانی که خداوند به آنها در حوزه اختیار و انتخاب عطا کرده است همراه با قدردانی از این توان که منجر به گسترش کارهای خیر میشود	گسترش کارهای خیر

با توجه به جدول بالا هر پایه دارای مقصد تربیتی برای تحقق خیرگزینی و شکوفایی اختیار با در نظر گرفتن فعال سازی تفکر میشود.

این مقاصد تربیتی میتواند رویکرد و نگرش تربیتی یک معلم در طول یکسال باشد و این رویکرد و نگرش در آموزش همه درس ها نمایان باشد و در انتها میزان رشد دانش آموز در مقطع ابتدایی میزان فعال شدن آن مقصد در نظر گرفته شود.

برای تحقق هر مقصد در دانش آموزان ، لازم است برنامه تفصیلی تر و گام به گام باشد تا بتواند مبتنی بر کلام وحی آموزه های تربیتی را به دانش آموزان انتقال داد. برای تحقق همین امر در فهم قرآن در دبستان نظام سالیانه تحقق اهداف پایه ، به صورت آموز مفاهیم سوره های قرآن تدوین شده است که برای تفصیل بیشتر در هر پایه میتوان به کتاب فهم قرآن از دبستان تا دبیرستان مراجعه کرد.

پایه اول	پایه دوم	پایه سوم	پایه چهارم	پایه پنجم	پایه ششم
حمد ابراز شادی و تحسین	قریش درک تمایز نفع قدرت جمعی نسبت به قدرت فردی	قدر شناخت ارزش زمان و عظمت قرآن بواسطه آشنا شدن با شب قدر	بلد انجام کارهای سخت و پیچیده بواسطه برنامه ریزی	انشقاق انجام کار خوب در خانواده و شاد شدن از نتایج آن	تکویر اختیار کردن قیام برای همراهی با امام و هدایت دائمی
ناس سرعت در کارهای خوب	فیل درک تمایز قدرت خدا نسبت به غیر خدا	بینه آشنایی با دلایل هر کار	فجر حفظ اولویت های برنامه در هنگام بدست آوردن و یا از دست دادن نعمت	مطففین رعایت حقوق دیگران و نیکی به آنها	عبس تلاش و پذیرش حق برای افزایش توانمندی ها خودهمراه با دیدن توانمندی ها دیگران
فلق هوشیاری و شادابی در مشکلات	همزه درک تمایز اخلاق خوب نسبت به اخلاق بد	علق افزایش توان خوب دیدن و خوب شنیدن برای کشف قوانین کارها	غاشیه درک بهتر نتیجه ی برنامه ها با تفکر در پدیده ها و رخداد های اطراف	انفطار دائمی کردن کارهای خوب با شناخت صفات و ویژگی های انسان در دنیا و آخرت	نازعات پذیرش وظایف و انجام سریع آنها همراه با اختیار کردن تشویق و تنبیه
توحید ابراز یاد خدا در مواجهه با عظمت مخلوقات	عصر درک تمایز نفع برد نسبت به باخت	تین دانستن خواص و منافع اشیا و کارها	اعلی انتخاب کوتاه ترین و نتیجه بخش ترین راه برای انجام کارها	تکویر شناخت و انجام خوبی ها با پشتوانه خواندن قرآن و توجه به مقام پیامبر	نباء با خبر شدن از قوانین مربوط به سعادت و اجرای برنامه های گروهی برای تهیه و انتشار آنها
مسد ابراز بیزاری از دشمن	تکائر درک تمایز مقایسه های درست نسبت به مقایسه های نادرست	ضحی شناخت مهمترین نیاز همراه با افزایش مهارت های رفع نیاز	طارق آشنایی با قرآن و امام به عنوان هدایت کننده برنامه های زندگی		
نصر	قارعه	انشراح	بروج		

کمک در کارهای خوب	درک تمایز کارهای با ارزش نسبت به کارهای بی ارزش	آسان شدن انجام کارها از طریق تجربه و تقویت توان ها	ارتقای برنامه ریزی با مشاهده خود و درک شاهد بودن خداوند
کافرون نه گفتن به کارهای بد	عادیات درک تمایز سرعت و هماهنگی در کارگروهی با کندی و ناهماهنگی	لیل آشنا شدن با معیار های انتخاب بهترین نوع زندگی	انشقاق شناخت امکانات و نعمت ها و برنامه ریزی برای شناخت نعمت های جدید به ویژه در خانواده
کوثر قدردانی نعمت پاک بودن	زلزال درک تمایز کارهای خوب و بد حتی اگر بسیار کوچک باشد	شمس شکوفایی توان ها به واسطه مهار آنها با توجه به قوانین عناصر هستی	
ماعون رعایت افراد ضعیف تر	قدر درک ارزش زمان و تمایز کارهای شبانه نسبت به کارهای روزانه	بلد آشنایی با تفاوت های زندگی در محل های مختلف	
فیل و قریش عبرت از داستان زندگی گذشتگان			

در فهم قرآن هر سوره با هدف تربیتی عنوان شده در کلاس به دانش آموزان ارائه میشود و از گفتن ترجمه و عبارات سخت و نامانوس برای دانش آموزان پرهیز میگردد تا با حضور سوره های قرآن و بهره گیری از خواص هدایتی آن ، رویکرد دانش آموزان به سوره ها ، وارد کردن مفاهیم آن سوره در عمل های زندگی باشد و مقاصد تربیتی با یک سیر مشخص و بر اساس قرآن به دانش آموزان ارائه گردد.

در سوره های پیشنهادی، سوره هایی که در انتهای هر سال مطرح شده است، فعالیتی دارد که با آن میتوان طول تابستان فرزندان را برنامه ریزی کرد. این سوره ها در سال بعد برای پایه بعد ارائه میشوند و در قالب آنها دستاوردهای تابستان دانش آموزان به نمایش یا بحث گذاشته میشود.

در هر پایه یک یا دو سوره محوری انتخاب شده است که اولاً محور مقاصد تربیتی آن پایه باشد و ثانیاً در صورتی که دانش آموزان قصد داشتند همایشی در خصوص سوره ها اجرا نمایند از این سوره ها انتخاب کنند. همچنین اگر محدودیت در ارائه سوره ها بود، این سوره ها در دستور کار معلم باشند و اگر کشش مطالعاتی دانش آموزان در مطالعه سوره افزایش یافت، سایر سوره ها کار شود. معلم میتواند به مفاهیم هر سوره دو تا سه جلسه بپردازد. آموزش مفاهیم سوره ها را میتوان از حفظ آنها

جدا کرد. برای حفظ میتوان سوره های بیشتری را در نظر گرفت اما برای مفاهیم، تعداد سوره ها نباید زیاد باشد. سزاوار است مربی در حوزه آموزش مفاهیم عجله نکند. حتی اگر یک سوره برای یک سال آموزش داده شود، مبالغه نیست.

• شیوه اجرایی فهم قرآن

شیوه اجرای فهم قرآن در مدارس میتواند متفاوت باشد و این تفاوت میتواند سبب شود تا هر مدرسه ای به نسبت شرایط اجتماعی خود و دانش آموزان خود شیوه ای متناسب با خود را پیش گیرد و این سبب میشود شرایط اجرای فهم قرآن در مدارس راحت تر، عمومی تر باشد.

شیوه‌هایی که میتوان برای اجرای این دروس در نظر گرفت، عبارتند از:

- برخی از مدارس میتوانند به عنوان ساعت کلاس قرآن این دروس را اجرا کنند. در این صورت لازم است هر هفته سه ساعت کلاس برای این منظور تشکیل گردد. (اجرای این شیوه با توجه به محدود شدن آموزش به یک یا چند زنگ در هفته توصیه نمی‌گردد)
- برخی از مدارس میتوانند این دروس را به عنوان کلاس های فوق برنامه اجرا کنند. (اجرای این شیوه با توجه به شرایط اجرا در برخی مدارس میتواند کارساز باشد اما نتایج عمومی آن به نسبت شیوه اجرا متفاوت است)
- برخی از مدارس میتوانند این برنامه ها را در اوقات متفرقه مانند مراسم صبحگاه به صورت مختصر اجرا کنند. (با برنامه ریزی منظم میتوان این امکان را فراهم کرد تا علاوه بر معلمان، دیگر اعضای مدرسه و کادر در فرایند تربیتی قرار گیرند و به طور همه جانبه، دانش آموزان با یک فرایند تربیتی متصل و هماهنگ بین کادر مدرسه و معلمان مواجه گردند.)
- برخی از مدارس میتوانند به صورت موردی در اردو و یا همایش، برنامه های قرآنی را اجرا کنند. (اجرای این شیوه با توجه به شرایط اردو و فضای زندگی با سوره ها در اردو میتواند اثر بخشی فضای تربیتی را فراهم کند. نقص این رویه عدم همسو بودن فرایند تربیتی با فرایند آموزشی میباشد)

شیوه اجرایی پیشنهادی برای معلمان:

الگوی آموزشی فهم قرآن طوری طراحی شده است که معلم یک پایه برای اجرای آن نیاز به اختصاص زنگ جداگانه نداشته باشد و همچنین بتواند با شرایط خاص خودش و بودجه درسی خود این راهبرد تربیتی را با دانش آموزان خود اجرا کند.

به همین جهت نیازی به اختصاص دادن زنگ خاصی به آموزش قرآن نیست ولی لازم است انس با سوره در مواقع مورد نیاز و بیان شده و موافق زندگی با سوره اتفاق بیفتد. و دانش آموزان در طی مدت ۳ هفته الی ۴۰ روز با یک سوره زندگی کنند.

در این میان با توجه به اصولی که گفته شد لازم نیست که معلمان ترجمه سوره را بیان کنند اما لازم است سوره (با شیوه های گوناگون و غفالت های خلاقانه به نسبت مقصد سوره) خوانده شده و به مفاهیم ارجاع داده شود. از آنجایی که سوره

ها برای زندگی کردن هستند؛ در این صورت در فرایند آموزشی هر جایی میتواند کمک کننده به ارتقای سطح توجه به سوره ها شده و فهم سوره در فرایند های آموزشی و برنامه درسی در طول روز به دانش آموزان مکرر و متنوع انتقال داده شود.

با این فرض مفاهیم تربیتی در تمام فرایند آموزشی جریان دارد و بدون اضافه شدن هیچ برنامه ای و با ایجاد یک نظام تربیتی و نگرشی، مراتب خیرگزینی به دانش آموزان انتقال داده میشود.

حضور یک سوره در طی اکثر فعالیت ها و توجه مستمر و عملگرا به سوره ها سبب انس با سوره ها شده و اینگونه آموزش مقصد دار و رشد محور حول سوره های قرآن، تسهیل کننده فضای تربیتی برای معلمان خواهد بود.

مقدمات و لوازم اجرای فهم قرآن در کلاس

منظور از مقدمات و لوازم اجرای فهم قرآن، آن شرایط و ویژگی هایی است که با تحقق آنها میتوان در یک کلاس فه قرآن را اجرا کرد، عبارتند از:

۱. آشنایی معلم با مراتب رشد، شناخت اقتضائات دانش آموزان و مهارت خیرگزینی به عنوان مقصد دوره دوم رشد(دبستان)

۲. اصلاح رویکرد معلمان نسبت به قرآن و فهم مفاهیم سوره ها و آشنایی با تدبر و تفکر

۳. شیوه ها و اصول انتقال مفاهیم سوره ها به دانش آموزان در قالب فعالیت های گوناگون

از مهمترین ویژگی های فهم قرآن در دبستان، توانمند سازی معلم در اصول مواجهه با دانش آموزان و سرعت در توانمند سازی معلمان میباشد؛ به طوریکه با یک یا دو جلسه کوتاه مدت میتوان او را آشنا کرده و شیوه به کارگیری از این مهارت ها را به او انتقال داد.

پس از این آشنایی و توانمند شدن معلم به جهت تسهیل در اجرا بسته هایی محتوایی برای معلم آماده شده تا در آموزش (مجازی - حضوری) به دانش آموزان کارآمد باشد.

همچنین امکان استفاده یک سوره ای که مقصد اصلی در یک پایه به شمار میرود برای پایه های دیگر امکان پذیر است. به عنوان مثال سوره مبارکه حمد به همراه بسته فعالیت ها برای هر شش پایه همراه با همه توجهات قبلی تدوین و برای استفاده معلمان آماده سازی شده است.

روش پژوهش:

آنچه مسلم است هدف یک پژوهش فقط جمع‌آوری اطلاعات نیست، بلکه تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده هدف اصلی پژوهش می‌باشد.

لذا به لحاظ موضوع مورد مطالعه، به سوی بهره‌گیری از روش‌های کیفی نیز متمایل شده، زیرا که این روش محقق را درگردآوری عمیق و دقیق اطلاعات و همچنین بررسی موضوع از جهات گوناگون یاری میکند. علاوه بر این در این پژوهش قصد دستکاری متغیری را نداریم، بلکه در صدد توصیف عینی و منظم یک واقعیت هستیم و آنچه هست را معرفی میکنیم. بنابراین روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع توصیفی-تحلیلی است.

جامعه پژوهشی در این پژوهش همه مدارس مقطع ابتدایی در کل کشور بوده و نمونه پژوهشی همه مدارس ابتدایی مناطق پنج، هفت، یازده، پانزده، نوزده شهر تهران و نواحی ۱ تا ۷ شهر مشهد بوده است.

روش نمونه‌گیری به صورت جامع است به این صورت که ارزیابی و پرسش‌های پژوهشی از بین تمامی معلمان شرکت‌کننده در طرح پایلوت انجام شده است.

طرح ملی فهم قرآن در دبستان

پروژه فهم قرآن در دبستان از سال ۱۳۹۳ با همراهی جمع کثیری از فعالان حوزه تعلیم و تربیت و کارشناسان تخصصی در « مجمع مدارس دانشجویی قرآن و عترت (علیه السلام) دانشگاه تهران » کلید خورد و اولین اجرای رسمی آن به صورت آزمایشی در ۴ مدرسه هیات امنایی منطقه ۱۴ در سال ۱۳۹۵ آغاز گردید.

با چاپ کتاب « فهم قرآن در دبستان و دبیرستان » و تکمیل جزوات هر شش پایه تحصیلی، از شهریورماه ۱۳۹۶ اجرای این طرح در تمام مدارس ابتدایی منطقه ۱۴ تهران آغاز شد و از مجموع ۱۱۶۴ نفر، ۱۱۳۴ نفر از معلمان در این طرح شرکت کردند.

پس از اجرای آزمایشی در منطقه ۱۴، طرح فهم قرآن در دبستان به دلیل سرعت در توانمند سازی معلمان، کارآمدی، سهولت در اجرا و انطباق با برنامه های آموزشی و پرورشی، با اقبال عمومی مدارس و معلمان در سطح کشور مواجه گردید.

در دی ماه سال ۱۳۹۹، با برگزاری جلسات مکرر، با همکاری و هماهنگی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، پروژه **طرح ملی فهم قرآن در دبستان** به صورت آزمایشی و داوطلبانه در مدارس استان خراسان رضوی، اصفهان و ۵ منطقه از شهر تهران آغاز به کار گردید.

با توجه به داوطلبانه بودن طرح، در هر رده مدیریتی مبانی نظری، ملزومات اجرای و همچنین دستاورد ها به همراه شرایط آموزش مجازی به دانش آموزان تبیین گردید و در هر مرحله اگر شرایط اجرا برای مسئولین استان و یا مدیران مناطق محرز نمیشد، اجرای این طرح در آن استان و یا منطقه تعلیق می گردید.

تمامی جلسات با حضور مدیران و معاونین ابتدایی و پرورشی برگزار شده و ادامه روند اجرایی با هماهنگی معاونت ابتدایی محقق گردید.

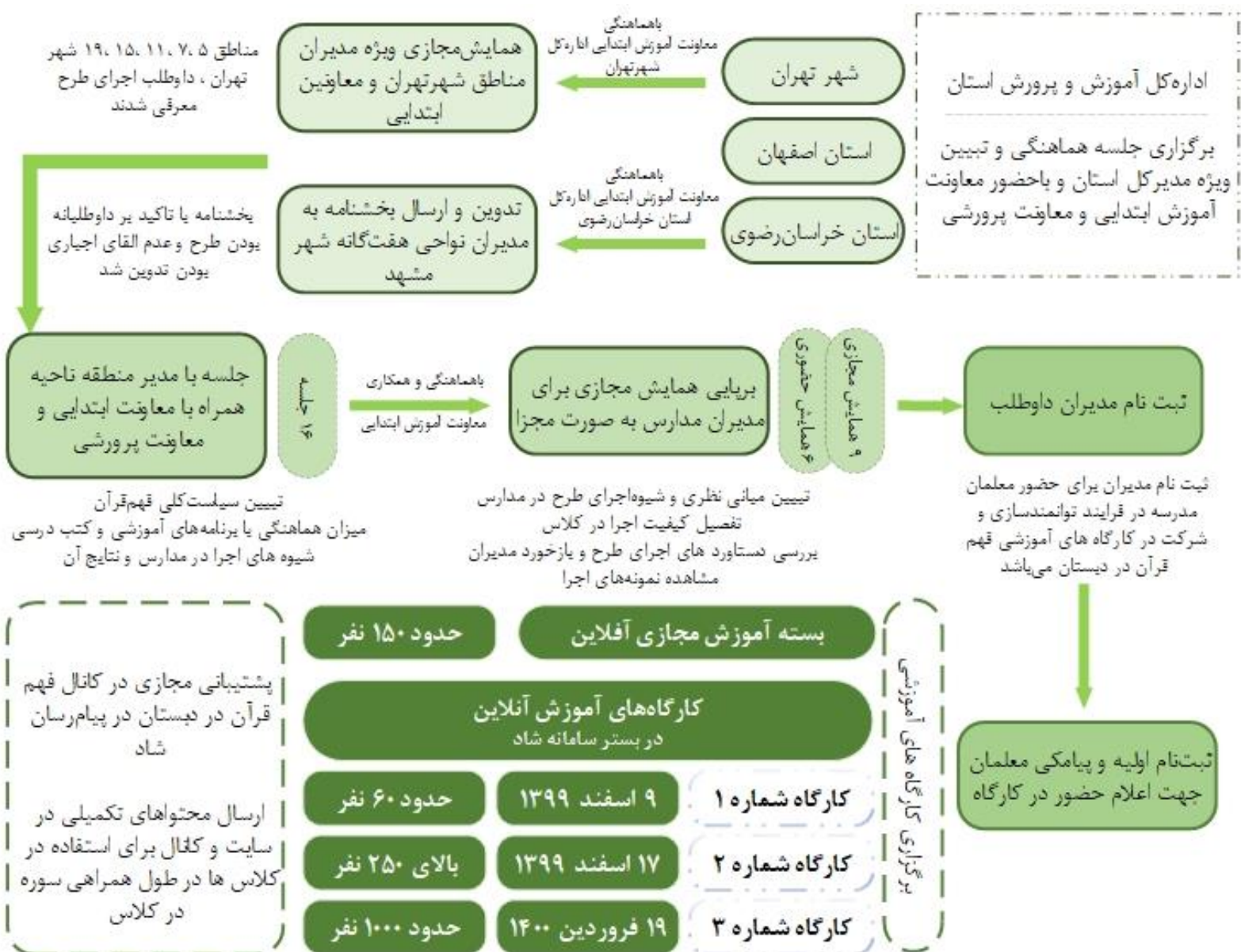
میزان جلسات برگزار شده به شرح زیر می باشد:

مجموع	مجازی	حضور	رده برگزاری جلسات
۳ جلسه	-	۳ جلسه	اداره کل خراسان رضوی، اصفهان و شهر تهران
۱۶ جلسه	۱ جلسه	۱۵ جلسه	مدیران مناطق شهر تهران و نواحی استان خراسان رضوی
۱۵ جلسه	۹ جلسه	۶ جلسه	مدیران مدارس شهرهای تهران و مشهد
۳ جلسه	۳ جلسه	-	معلمان مدارس داوطلب در شهرهای تهران و مشهد
مجموع جلسات: ۳۶ جلسه			جلسات توجیهی برگزار شده برای آغاز طرح

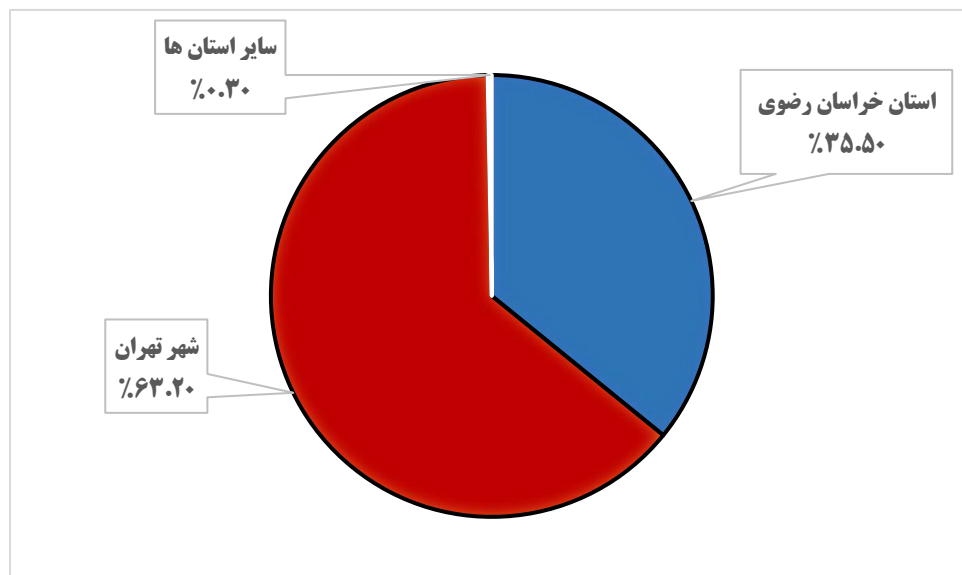
از مهمترین نکات برگزاری داوطلبانه ، بیان طرح به مدیر و معاون ابتدایی و معاون پرورشی در هر رده‌ای است که مسیر شاید کمی مسیر دسترسی به معلمان برای دشوار باشد ام همه سطوح با مبانی نظری و اجرایی طرح آشنایی جامع پیدا خواهند کرد و از معایب این مسیر میتوان این باشد که اگر مسئولی در هر یک از رده ها به دلیلی تصمیم به اجرای طرح نداشته باشد ، دسترسی به تمام معلمان زیرمجموعه او قطع میشود و هیچ راه جایگزینی برای این امر در نظر گرفته نخواهد شد.

تذکر : همانطور که در جدول فوق مشاهده میکنید بعد از برگزاری جلسه با معاونین اداره کل استان اصفهان ، با شرایط موجود جمع بندی بزرگواران به عدم اجرای طرح در آن مقطع زمانی در استان اصفهان بوده است.

فرایند اجرایی و پیگیری های اجرای آزمایشی طرح به صورت زیر انجام شد :

پس از برگزاری همایش در نواحی شهر مشهد و مناطق شهر تهران برای مدیران مدارس، آن دسته از مدیران مدرسی که تمایل دارند این الگوی آموزشی یا محوریت خیرگزینی در مدارسشان اجرا شود و معلمانشان در کارگاه های آموزشی حضور داشته باشند، فرم ثبت اطلاعات مدرسه را تکمیل کرده ، که نتایج آن به شرح زیر می باشد:

مجموع	سایر استان ها	شهر تهران	استان خراسان رضوی
۳۴۹ مدرسه ابتدایی	۱ مدرسه	۲۲۴ مدرسه	۱۲۴ مدرسه

فرایند آموزش معلمان به صورت برخط(آنلاین) و غیربرخط(آفلاین) انجام شد.

مدت زمان آموزش های غیربرخط یک ساعت بوده و همچنین هر کارگاه های برخط به صورت یک همایش ۲ ساعت در بستر پخش زنده شاد برگزار گردید و معلمان با مبانی اصلی طرح آشنا شده و شیوه آموزش یک سوره برای آن ها شرح داده شد.

آموزش خیرگزینی به نحوی که در معلم بتواند آن را در تمامی برنامه های آموزشی و تربیتی در کلاس به کارگیرد از مهم ترین آموزش ها بوده و نحوه همراهی با یک سوره و اقامه آن به معلمان بیان گردید.

- اصلاح رویکرد در زمینه رجوع به قرآن
- آشنایی با دوره دوم رشد و تفکر اجتماعی
- به کار گیری روش های خیرگزینی
- اقامه یک سوره از جزء ۳۰ با رویکرد خیرگزینی
- هم‌رستایی فهم قرآن با برنامه های درسی و آموزشی
- به کارگیری خیرگزینی و انس با سوره در حین انجام فعالیت ها

پس از کارگاه‌ها یک نمونه سوره حمد برای معلمان بیان گردید و همچنین پشتیبانی های لازم از معلمان در پیامرسان شاد به عمل آمد.

پشتیبانی مجازی در اجرا

چنان که پیشتر بیان شد، یک کانال ویژه معلمان و یک کانال ویژه مدیران با حضور مربیان فهم قرآن تشکیل گردید که علاوه بر آموزش در کارگاه‌های مجازی، از طریق کانالی که در شبکه مجازی پیامرسان شاد تشکیل شده بود با ارتباط با معلمان برقرار شود. در این کانال ها همگام با ارسال اطلاعاتی ها و هماهنگی با معلمان و مدیران به پاسخگویی پرسش‌ها، انتقادات و پیشنهادات پرداخته میشد. علاوه بر این، در راستای فهم بهتر معلمان از مفاهیم سوره‌ها، اهداف تربیتی سوره، چگونگی بیان سوره و چگونگی پیاده کردن سوره و فعالیت‌ها در کلاس و سهولت در آموزش های مجازی با دانش آموزان؛ نمایه‌های صوتی و تصویری از فعالیت ها و انواع قرائت ها و داستان هابرای معلمان ارسال گردید.

نکته حائز اهمیت و ویژه در این ارتباطات، ابراز خرسندی معلمان در خصوص تجربه و نتایج اجرای طرح در کلاس هایشان و استفاده از فعالیت ها و نماینگ ها بود. به گونه‌ای که پشتیبانان شاهد پیام‌هایی از سوی معلمان در خصوص تغییرات رفتاری دانش‌آموزان، افزایش فضای شور و نشاط و میل به قرآن، مشارکت و همکاری والدین در برنامه‌ها و دستیابی به نتایج متفاوت در اجرای طرح بودند که مستندات آن به عنوان نمونه ضمیمه خواهد شد.

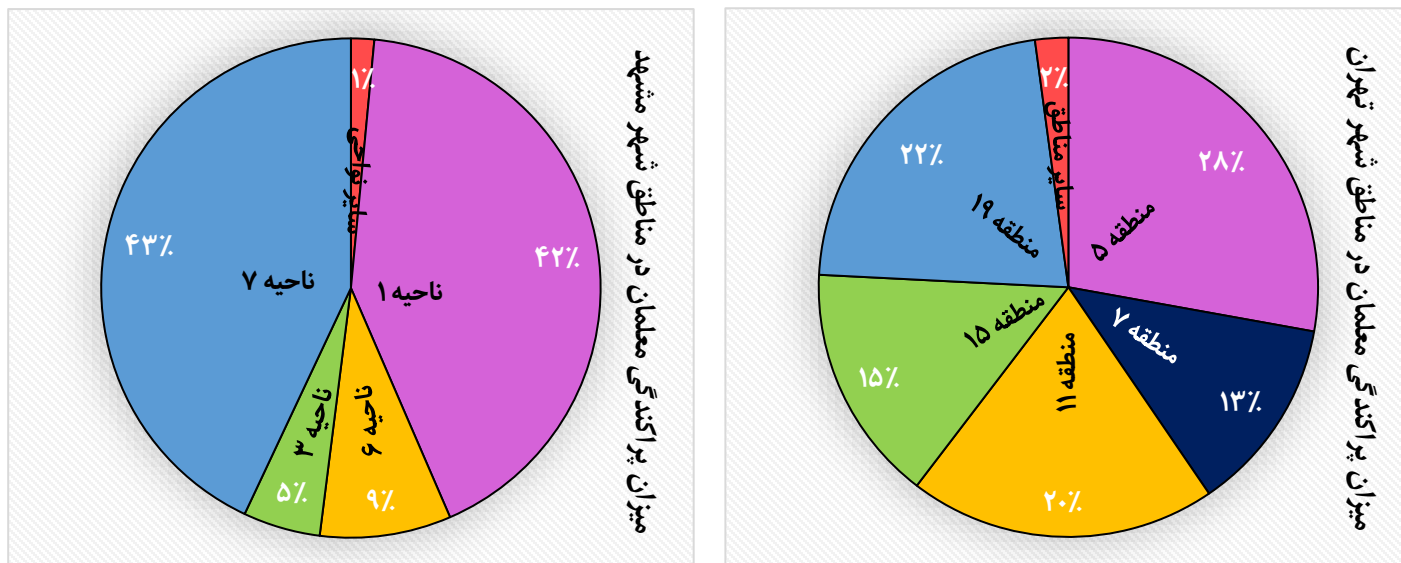
پس از حضور معلمان در کارگاه ها، پشتیبانی جهت حضور در کارگاه ها و ادامه اجرای طرح ادامه داشت به طوریکه در هفته منتهی به آخرین کارگاه (۱۹ فروردین ۱۴۰۰) بالغ بر ۷۰۰ تماس تلفنی و بیش از ۲۵۰۰ پیام در شبکه های اجتماعی، پشتیبانی گردید.

بررسی ویژگی های آموزگاران داوطلب

آمار وضعیت معلمان داوطلب در طرح ملی فهم قرآن در دبستان			
۲۱۱ نفر	کمتر از ۵ سال سابقه تدریس	۱۶۱ نفر	معلمان پایه اول دبستان
۱۳۲ نفر	۵ تا ۱۰ سال سابقه تدریس	۱۴۲ نفر	معلمان پایه دوم دبستان
۱۱۰ نفر	۱۰ تا ۱۵ سال سابقه تدریس	۱۳۹ نفر	معلمان پایه سوم دبستان
۱۱۳ نفر	۱۵ تا ۲۰ سال سابقه تدریس	۱۴۶ نفر	معلمان پایه چهارم دبستان
۷۴ نفر	۲۰ تا ۲۵ سال سابقه تدریس	۱۴۵ نفر	معلمان پایه پنجم دبستان
۲۵۹ نفر	۲۵ تا ۳۰ سال سابقه تدریس	۱۳۸ نفر	معلمان پایه ششم دبستان
۷۱ نفر	بالای ۳۰ سال سابقه تدریس	۱۰۰ نفر	معلم یک درس در چندپایه مختلف

مجموع معلمان شرکت کننده در طرح ملی فهم قرآن در دبستان : ۹۷۰ نفر

با توجه به آمار معلمان شرکت کننده در طرح ملی فهم قرآن در دبستان ، باتوجه به داوطلبانه بودن، در پایه های تحصیلی و همچنین میزان سوابق معلمان در آموزش و پرورش دارای یک پراکندگی یکسان هستیم و طیف افراد شرکت کننده به گروهی خاص معطوف نمیگردد. یعنی در نتایج و یا ارزیابی های پژوهشی و تحلیل های آتی، نمونه مورد ارزیابی دارای خواص کل جامعه مورد پژوهش (معلمان آموزش و پرورش) می باشد و معطوف به گروهی خاص و دارای ویژگی خاصی نیست.

سایر استان ها	نواحی ۷ گانه شهر مشهد	مناطق ۵ گانه شهر تهران
۱۳ نفر	۴۸۹ نفر	۴۶۸ نفر

آنچه از آمار و ارقام جدول بالا و میزان پراکندگی در نمودار مشاهده می شود، نشان دهنده یکی از نقطه ضعف های داوطلبانه بودن طرح است.

همانطور که در مطالب قبلی بیان کردیم ، در تمام مراحل، ویژگی داوطلبانه بودن طرح اعمال شده و آنچه که در اینجا نمود پیدا میکند حاکی از آن است که اگر در هر مرتبه ای با اجرای طرح در مراحل پایین تر موافقت نشود، مبانی فهم قرآن به سمع معلمان ذی ربط نخواهد رسید.

(به عنوان مثال) همانند نمودار بالا اگر در نواحی یا مناطق ، بنا به صلاح دید مسئولین آموزش و پرورش با اجرا طرح موافق نشود، خیلی از معلمان داوطلب با طرح فهم قرآن مواجه نمی شوند، و آنچه ما شاهد آن هستیم بیانگر این مطلب است.

شیوه ارزیابی

آنچه مسلم است در اینگونه از پژوهش ها لزوم ارزیابی دقیق است تا به صورت کاملاً عینی و واقع گرایانه فاصله‌ی وضع موجود و وضعیت مطلوب و مقاصد شناسایی شده و تبیین شوند.

با توجه به اینکه بستر استفاده شده در برگزاری کارگاه ها ، سامانه شاد بوده و همچنین سعی شده در اجرا و پیشبرد مقاصد طرح با شرایط هر ناحیه یا منطقه رفتار گردد، ارزیابی ویژگی های اجرایی از قبلی کیفیت اطلاع رسانی ، کیفیت صدا و تصویر در پخش زنده و غیره دستاورد های خاصی به بار نمی آورد.

همچنین با توجه به شرایط مدارس آموزش و پرورش در ایام کرونا و مجازی بودن کلاس های آموزشی و عدم دسترسی مستقیم معلمان به دانش آموزان، ارزیابی میزان اثرگذاری آموزش ها بر رفتار دانش آموزان برای معلمان امری ناشدنی است و نتایج این ارزیابی قابل استناد نمی باشد. (جهت دریافت اطلاعات در ارتباط با میزان اثرپذیری فهم قرآن در دبستان بر روی دانش آموزان میتوانید به سایت فهم قرآن در بستان مراجعه فرمایید. همچنین جهت مطالعه مقاله ، میتوانید به نشریه کاشف شماره ۲۴۴ سال ۱۳۹۷ مراجعه کنید.)

در این مرحله ، میزان ادراک مبانی فهم قرآن دبستان، میزان موافقت و همراهی معلمان در طرح، تاثیرگذاری مطالب بر شیوه های آموزش معلمان و تعیین سطح کیفی معلمان آموزش دیده ، مورد ارزیابی قرار گرفت.

بررسی نتایج این ارزیابی ، میزان آشنایی معلمان با خیرگزینی و میزان کاربردی بودن کارگاه های مبانی فهم قرآن و همچنین آنچه معلمان در شیوه ها و راهبرد های فهم قرآن متوجه شده اند را بازگو میکند.

آنچه به عنوان ارزیابی از معلمان به عمل آمد ، به صورت پرسش نامه پس از هر کارگاه تکمیل گردید و هر نفر تنها یک بار و پس از اولین کارگاه خود این پرسش نامه را تکمیل کرده است. یعنی همه افرادی که پرسش نامه را تکمیل کرده اند ، پس از اولین کارگاه آشنایی با مبانی فهم قرآن بوده است به این دلیل که همه ی افراد شرکت کننده در کارگاه ها دارای شرایط یکسانی باشند.

به سوالات و ابهامات معلمان در بخش مبانی نظری و شیوه های اجرایی ، در پشتیبانی کانال پاسخ دهی شده و همچنین برخی در کارگاه ها بعد به طور ویژه بیان گردید.

با توجه به مطالبی که قبل تر ذکر شد ارزیابی موارد زیر برای به کارگیری فهم قرآن در دبستان ضروری است:

- اصلاح رویکرد نسبت به قرآن
- میزان فهم مفاهیم تدبیری سوره ها
- میزان فهم نکات طهارتی سوره ها و عمل به آن
- آشنایی با مفاهیم سوره ها با رویکرد خیرگزینی

- آشنایی با مبانی فهم قرآن در دبستان
- میزان آشنایی با شیوه های راهبردی در اجرای فهم قرآن در دبستان

بر طبق مواردی که فراگیران در این دوره با آن آشنا میشوند ، استفاده از سوالاتی که پاسخ آن‌ها مستقیماً در جلسات مطرح شده است، نتایج را از واقعیت دور میکند برای همین به نسبت هر یک از مواردی که نیازمند ارزیابی هستند ، پرسش نامه ای طراحی گردیده تا به طور غیرمستقیم موارد بالا ارزیابی گردد.

سوالات و تحلیل و ارزیابی آن‌ها

اولین سوالاتی که مطرح گردید، با رویکرد ارزیابی فهم معلمان از مفاهیم سوره ها است. در طرح ملی فهم قرآن ابتدا لازم است معلم مفاهیم دقیق سوره ها را فهم کرده و با تدبر در سوره های قرآن آشنا باشد.

در صورتی که معلم با مفاهیم سوره آشنا نباشد ، در اجرا و انتقال مفاهیم سوره ها به دانش آموزان نقص خواهد داشت. البته سطحی از مفاهیم و تدبر در سوره ها که معلمان آن را فرامیگیرند باید بدور از مطالب غیر کاربردی ، مفاهیم سنگین و تخصصی باشد.

با توجه به نظرات و بازخورد های ارسال شده به پشتیبانان پس از کارگاه ها، قسمت های تدبر در سوره های قرآن از استقبال بی نظیری برخوردار بوده است و این نشان دهند اشتیاق فراوان آموزگاران به دریافت حقایق از سوره های قرآن و فهم سوره های قرآن می باشد.

آنچه برای ما اهمیت دارد آن است که با برگزاری یک کارگاه به چه میزان یک معلم مفاهیم درست و دقیق را فهم کرده و مطالب بیان شده به چه میزان بر علم مخاطب افزوده است و مخاطب چه میزان از مطالب را فهمیده است.

برای این منظور سوالاتی در ارتباط با تدبر در سوره مبارکه حمد که برای معلمان بیان گردید مطرح شد.

در سوالات برخی از گزینه ها به نسبت گزینه های دیگر صحیح تر میباشند و پاسخ هر سه سوال به نسبت یکدیگر سنجیده میشود.

۱. معنای حمد چیست؟

الف) شکر و سپاس از خداوند ب) زیبایی و حسن ج) ستایش زیبایی های حقیقی

۲. زندگی کردن بر اساس دین باعث همه موارد زیر میشود بجز :

الف) حال خوب (ب) حمد خداوند (ج) رفاه کامل (د) زیبا بینی

۳. صاحبان نعمت چه کسانی هستند؟

الف) فقط پیامبران (ب) کسانی که در رفاه کامل زندگی میکنند.

ج) کسانی که غرق در زیبایی و نعمت هستند. (د) کسانی که غرق در لذت هستند.

۴. با توجه به سوره حمد برای اینکه همیشه حال خوبی را داشته باشیم کدام روش نادرست است؟

الف) حقیقت را زیبا بدانیم و زیبا ببینیم (ب) سعی کنیم همه رحمت خداوند را دریافت کنیم (ج) سعی کنیم همیشه در رفاه باشیم (د) نگاه حسن بین داشته باشیم

۵. کدام مفهوم را از سوره مبارکه حمد به دانش آموزان دبستانی منتقل میکنیم؟

الف) ترجمه کامل سوره (ب) دیدن و تحسین زیبایی ها (ج) رحمن و رحیم بودن خداوند (د) صاحبان نعمت

۶. کدام کار برای شروع در کلاس مناسب است؟

الف) اشاره مستقیم به پیام سوره (ب) انجام فعالیت ساده (ج) خواندن سوره (د) همه موارد

۷. کدام مورد برای کمک به همراهی چهل روزه دانش آموزان با سوره مبارکه حمد مناسب است؟

الف) اختصاص یک زمان مشخص روزانه برای توضیح مفاهیم سوره (ب) تاکید بر حفظ سوره (ج) ساختن اثری از سوره و نصب در کلاس

۸. خواندن سوره به چه شکل نباید باشد؟

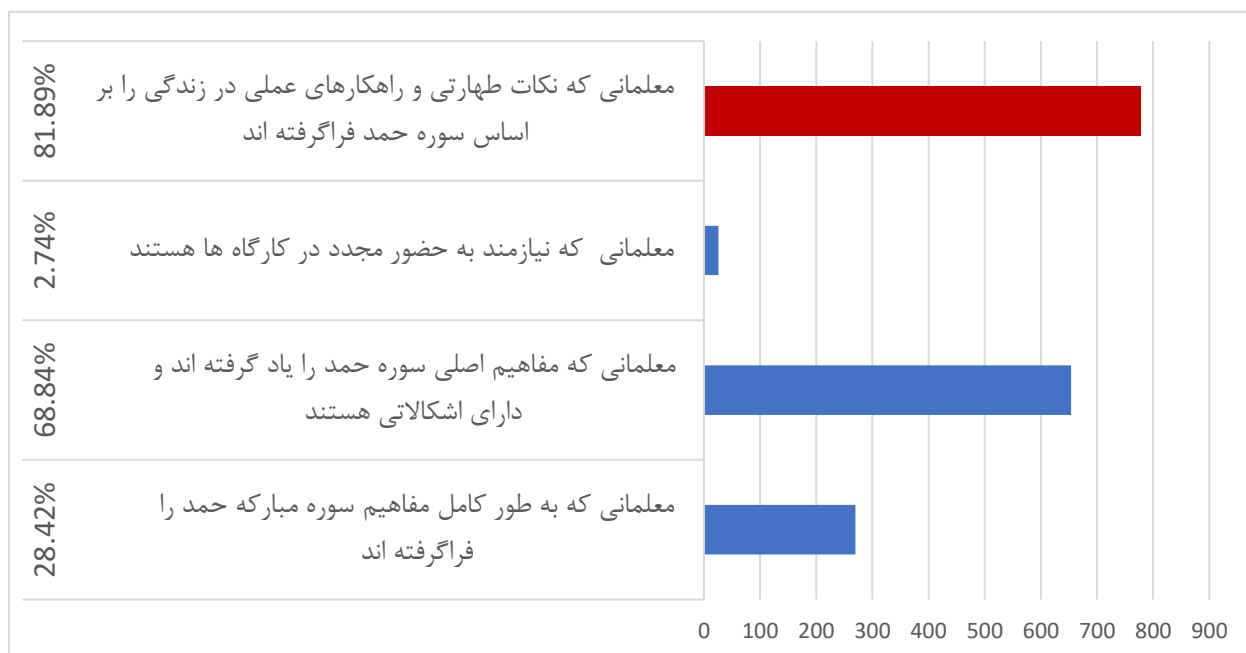
الف) استفاده از شیوه‌های مختلف هم خوانی و روخوانی (ب) تکرار لذت بخش سوره در زمان های مناسب (ج) همراه با انجام فعالیت های با نشاط (د) همراه با حفظ احترام سوره، دست به سینه و بی حرکت

۹. چگونه میتوانیم سوره مبارکه حمد را بعد از خواندن و آموزش اولیه ، در تمام ساعات کلاس جاری کنیم؟

الف) در درس های مختلف به زیبایی ها اشاره کنیم و آنها را تحسین نماییم (ب) خود ما پدیده های و رفتارهای زیبا را ببینیم و تحسین کنیم (ج) با هردو مورد فوق میتوانیم

نتایج ارزیابی

نتایج ارزیابی پاسخ های معلمان به سوالات مطرح شده به شرح زیر میباشد:

همانطور که در نمودار (ستون آبی) بالا مشاهده میکنیم، ارائه تدبر سوره های قرآن و فهم مفاهیم آن ها نیازمند پشتیبانی و ارائه قوی محتوا به معلمان میباشد. اگر معلمی مفاهیم اصلی سوره را به صورت کاربردی متوجه نشود در انتقال آن و به کارگیری در برنامه ها دچار اشکال خواهد بود.

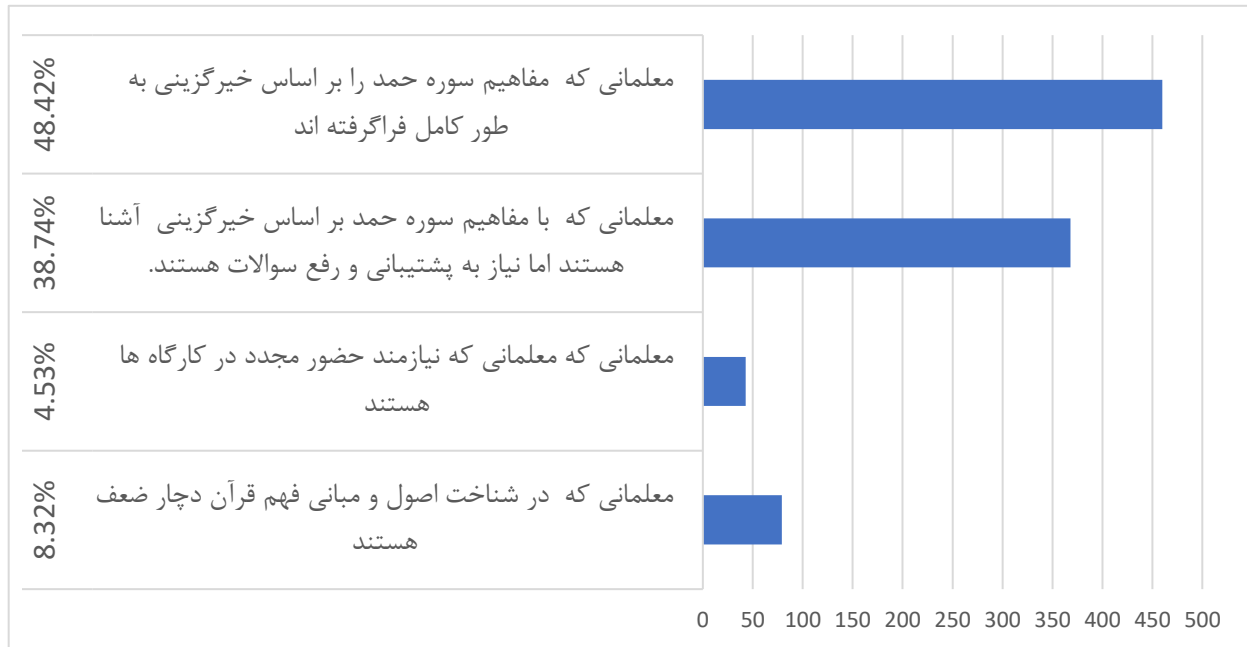
با توجه به ارزیابی پاسخ هایی که معلمان به سوالات داده اند، ۲۸.۴۲٪ از معلمان در یک جلسه آشنایی کامل با محتوای بیان شده پیدا کرده اند و ۶۸.۸۴٪ از معلمان در فهم محتوا دارای ابهامات و سوالاتی میباشند و این سوالات با پشتیبانی محتوایی و پرسش و پاسخ در کارگاه های بعدی مرتفع میگردد. لازم به ذکر است این ارزیابی ها پس از شرکت در اولین کارگاه جمع آوری شده است.

حدود ۲۰ نفر از آموزگاران که در طرح شرکت کرده اند ، در فهم مفاهیم و نکات تدبری سوره مبارکه حمد دارای مشکلات جدی هستند و نیازمند حضور مجدد در کارگاه ها میباشند.

با توجه به ارزیابی ها (ستون قرمز) بیش از ۸۰٪ در صد از فراگیران نکات عملی و کاربردی در زندگی و نکات طهارتی سوره مبارکه حمد را به طور کامل فراگرفته اند.

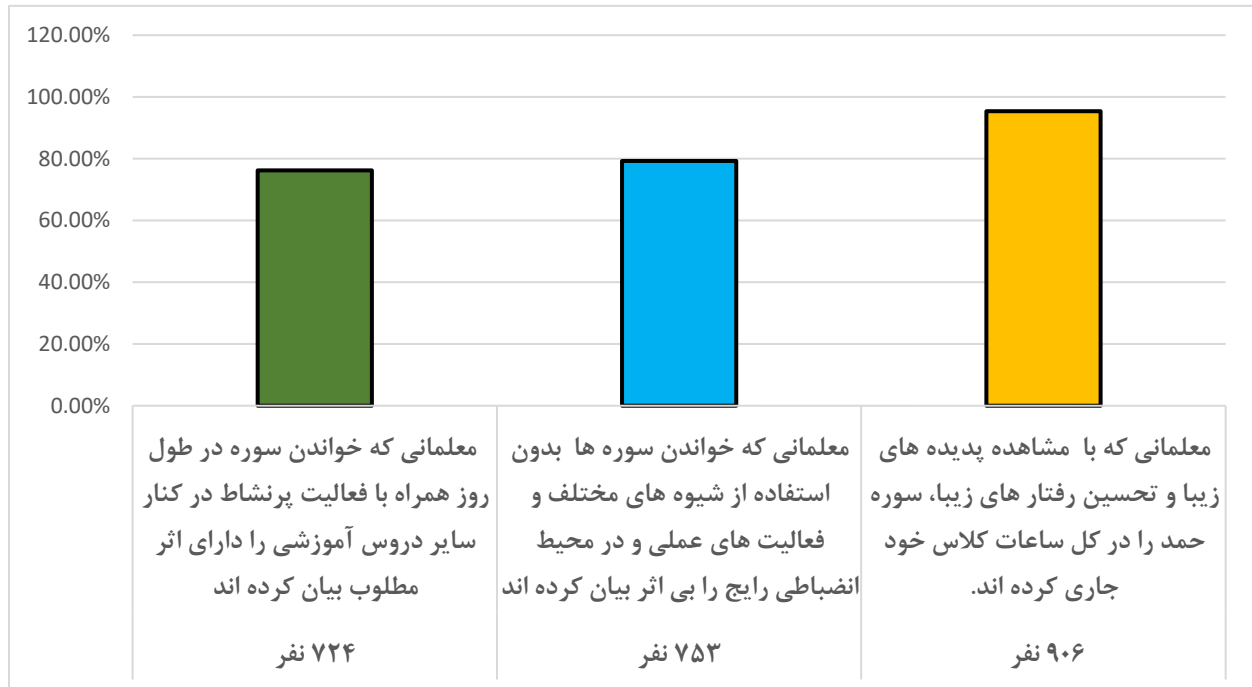
در فهم قرآن در دبستان پس از آن که معلم با سوره ای از قرآن آشنا شد، لازم است بداند چه مفهومی از این سوره را با توجه به اقتضات سنی و رشدی دانش آموزان و تحقق فرایند خیرگزینی به دانش آموزان منتقل کند.

در نتایج زیر ، میزان اثر یک جلسه کارگاهی در آشنایی معلمان با مفاهیم سوره های قرآن با رویکرد خیرگزینی را مشاهده میکنید:

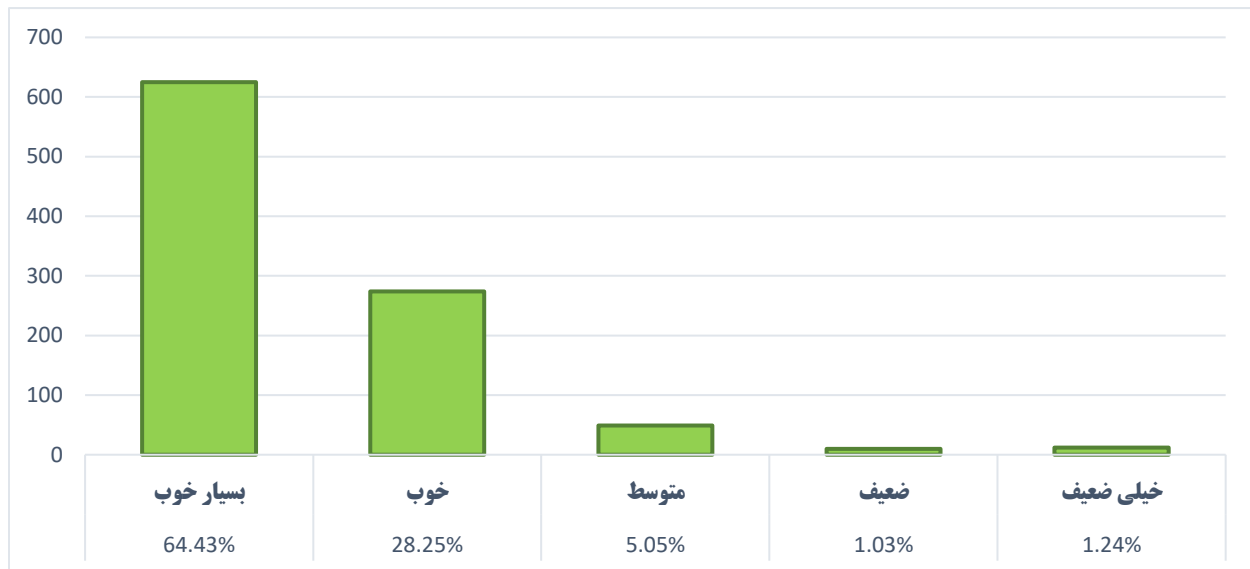
در نمودار زیر برخی آمار که به صورت ویژه دارای برجستگی های خاص نسبت به دیگر مسائل داشته اند را مشاهده میکنید.

این آمار و ارقام بر اساس ارزیابی اظهارات معلمان در پاسخ گویی به سوالات بدست آمده است.

میزان رضایتمندی آموزگاران از طرح ملی فهم قرآن در دبستان (ارزیابی مستقیم)

پس از ثبت اطلاعات آموزگاران و همچنین شرکت ارزیابی طرح، یک نظر سنجی از همه‌ی آموزگاران به عمل آمد. آمار و ارقام نظرسنجی این با توجه به سوال مطرح شده نشان‌دهنده‌ی میزان رضایتمندی معلمان از محتوای آموزشی بوده که نتایج آن به صورت زیر است:

با توجه به نمودار بالا بیش از ۹۰ درصد از آموزگاران شرکت کننده در کارگاه‌ها از محتواهای آموزشی فهم قرآن رضایتمندی مطلوبی داشته و آن را خوب یا خیلی خوب توصیف کرده اند.

پس از اتمام کارگاه‌ها، حدود ۱۰ نفر محتواهای آموزشی در فهم قرآن را خیلی ضعیف ارزیابی کرده اند. این آمار پس از دومین کارگاه حدود ۵ نفر ثبت شد. این آمار مساله اساسی بوده که دلیل اینکه تعدادی از آموزگاران هرچند که کم باشند به چه دلیلی محتوا را ضعیف دانسته اند تا در صورت لزوم پشتیبانی‌های مورد نیاز از این افراد انجام شود. در همین راستا با این آموزگاران تماس گرفته شد.

پس از تماس، متوجه شدیم برخی از کسانی که نظرسنجی را پر نکرده اند و سیستم به صورت پیش فرض گزینه خیلی ضعیف ثبت کرده است. معلمان پس از اطلاع از این موضوع قادر به ثبت نام مجدد و یا ویرایش اطلاعات در این قسمت نبوده اند. توجه به این نکته از این جهت حائز اهمیت است که گزینه بسیار خوب به طور پیش فرض نبوده و این آمار توسط معلمان انتخاب شده است.

برخی از نارضایتهای آنها هم ناظر به بستر اینترنت و ضعف در پخش زنده بود که با متغییر بودن ساعات و روزهای کارگاه همچنین برگزاری یک کارگاه جانبی با ادوب کانکت، اشکال برخی از آموزگاران مرتفع گردید.

همانطور که قبل تر بیان شد نمودار های فوق حاصل ارزیابی از حضور یک معلم در یک کارگاه است و تاثیر یک کارگاه بر معلم مورد ارزیابی قرار گرفت.

در طرح ملی فهم قرآن در دبستان سه کارگاه مجازی برخط (آنلاین) و ۱ بسته مجازی غیربرخط (آفلاین) برگزار شد تا معلمان در اجرای طرح مشکلی اعم از آشنا نبودن با مبانی نظری و شیوه ها و راهبرد های اجرای طرح روبرو نباشند.

با مقارن شدن ماه های پایانی سال تحصیلی با ماه مبارک رمضان، ۳۰ جلسه کارگاه تدبر در سوره های جزء ۳۰ ویژه معلمان برگزار شد.

نمونه نظرات ارسالی و پیام های مدیران و معلمان

حدود ۴۰۰ پیام ثبت شده و به صورت متن از طرف آموزگاران داوطلب ارسال گردیده است که بیشترین پیام در ارتباط با تشکر و قدردانی، ادامه دار بودن کارگاه ها می باشد. در جدول زیر برخی از پیام های ارسالی مخاطبان نشان داده میشود.

- آشنا کردن دانش آموزان با مفاهیم قرآنی بسیار طرح عالی است. ممنون از دست اندرکاران
- سلام خدا قوت! بسیار عالی. کاش از ابتدا همه ی معلمین این دوره ها را می دیدند تا دانش آموزان را آنگونه که شایسته ی یک مسلمان واقعی است، تربیت می کردند. کاش در تربیت معلم هم این ها را به ما یاد می دادند.
- برگزاری کلاس مجازی همکاران در احیا و انتقال مفاهیم قرآنی بسیار ارزشمند است و معلمین گرامی با رسالتی که بر دوش دارند بیشتر آشنا خواهند شدودر ساعات کلاسی بیشتر به تربیت مذهبی دانش آموزان خواهند پرداخت.
- خیلی متشکرم از برگزاری پخش زنده و بهتر بود به حالت ضمن خدمت برای تمامی همکاران قرار می دادید و ضمنا نیاز هست تمامی معلمان با این کتابهای دوره فعم قرآن آشنا باشند و یکی از زنگهای دروس قرآن را به آن اختصاص داده شود.
- برای نشان دادن نعمت ها ی الهی و زیبایی ها بهتر است اردو مخصوص درس قرآن گذاشته شود تا هم به قرآن اهمیت بدیم و هم به معانی آیه های قرآن
- بسیار کلاس خوب واموزنده ای بود .انشالله درمورد سوره های دیگرقران هم اجراشود .
- محتوای آموزشی بسیار کامل و آموزنده هست . متشکرم از برنامه خوبتون
- بهتر است معلمین محترم قرآن را با درسهای دیگه ترکیب کنن و انجام دهند
- با سلام وتشکر از زحمات شما. ارسال کلیپهای آموزشی وروخوانی قرآن با صدای بچه ها همراه با زیبایی های طبیعت بسیار اثر بخش بوده است. در درک مواهب الهی بسیار مفید است.
- سپاسگزارم بابت این جلسه ی پربار، امیدوارم که این جلسات ادامه دار باشد.
- کارگاههای بیشتری برای آموزگارت در زمینه فهم مسائل دینی برگزار نمایید.

- اگه ميشه دوره فهم قران استاد چيت چيان رو براي معاونين پرورشي تابستان برگزار كنيد.
- براي آموزش بيشتر به دانش آموزان اين كارگاه ها لازم است باتشكر از همه ي شما عزيزاني كه در اين راه تلاش مي كنيد.
- با سلام و احترام و تشكر فراوان جالب است كه فيلم هاي كانال در مورد زندگي موجودات دريا و..در سوره ي حمد را براي دانش آموزان در كلاس گذاشتم و از آن به بعد سوالاتي كه در دروس مي پرسم تعداد زيادي آن را با قدرت خدا و عظمت و زيبايي خلقت ارتباط مي دهند.
- تشكر و خدا قوت به همه ي كارشناسان و صاحب نظران در اين كلاس ها قرآن و امام زمان عج پشت و پناهتان باشد.
- از اين دست جلسات زياد بذاريد لطفا
- ضمن تشكر از طرح بسيار خوبتون اگر نمونه هايي از فعاليت ها را بيشتر به نمايش مي گذاشتيد بهتر بود.
- توجه به معلم به عنوان اصلي ترين مشوق و موثر ترين فرد در اثر گذاري در تربيت فرزندان بدین معنی كه علاوه بر حساسيت در انتخاب معلم براي كلاس به نياز هاي مختلف معلمان نيز توجه داشت.
- بسيار عالي بود و دید ما را بسيار بازتر كردن چون یاد گرفتيم تفكر همراه با تدبر را
- باسلام باتوجه به عملکرد خوب ومطلوب خودمان درايجاد مفاهيم زيبايهايش را با بيان خوب، كليپ كودكانه، شروع كلاس با سوره حمد وخواستن دانش آموز از شكر گزاري نعمت ها.
- اين روشي فوق العاده سودمند براي افزايش اطلاعات معلمين و مدرسین است و تکرار ان خیلی رضایت بخش خواهد بود.
- اين طرح را اجرا مي كنم اميدوارم بركات آن را در زندگي خود وشاگردانم مشاهده كنم.
- با عرض سلام و خدا قوت...بسيار عالي از برگزاري جلسه و پاسخگويي به سوالات و بيان مفاهيم كه به صورت عالي و خوب توضيح داده شد . اگر ممكن است راهنمايي بفرمائيد بعضی از اوليا براي يادگيري فرزندشان براي يادگيري قرآن و مفاهيم ديني جلوگيري مي كنند و با معلم همكاري ندارند چون عقايد و اعتقادات خودشون رو دارند در اين خصوص لطفا راهنمايي بفرمائيد
- ضمن عرض سلام خدمت شما بزرگواران،از برگزاري اين دوره صميمانه سپاسگزارم اميدوارم به آن آنچه را اموختم به خوبي در عمل پياده نمايم ومن ا..توفيق
- خواندن آيه الكرسی و ذکر ايام هفته و روزهای سه شنبه دعای عظم البلاء در كلاس من هر روز اجرا ميشود و تاثير مثبت در زندگي خودم هم دارد. استفاده از رحل براي قرآن كريم _انجام مراسم و آموزش وضو براي حضور در كلاس قرآن_شرح ضرب المثل ها و داستان هاي قرآني_ترجمه ي مختصر و کوتاه آيات و دعاهاي قرآني _بهره گرفتن از داستان هاي انبياء _برگزاري مسابقه در كلاس_نقاشي در مورد كارها و مطالب گفته شده در كلاس _خوشنويسي آيات ويا كلمات وياجملات قرآني_بهره گرفتن از علما و استادان قرآني در كلاس تشويق و ترغيب دانش آموزان به شركت در مراسم ها و برنامه هاي مسجد محل و تشويق به شركت در كلاس هاي قرائت خارج از كلاس و مدرسه

- باتشکر فراوان ، اگر این برنامه ها ، یک ماه بعد از آغاز سال تحصیلی شروع بشه خیلی کارآیی داره. لطفا اگر در توانتون هست بفرمایید معاونین محترم پرورشی دبستان ها هم برای رضای خداوند، فعالیت مجازی و حضوری داشته باشند تا حقوقی که می گیرند، حلال باشه برایشان. نه به اصطلاح آن ها هم باید الگوی کوچکی برای سایر معلمان باشند. قطعاً مشاهده ی عملکرد چنین افرادی باعث دین گریزی دانش آموزان عزیز و اولیا می شود. با آرزوی توفیق برای خدمتگزاران واقعی دین علم و اخلاق
- با سلام و عرض ادب خدمت شما بزرگواران و خسته نباشید اگر این آموزش ها مداوم باشد خیلی مفید تر خواهد بود .
- بنده از ابتدای شغلم ، این طرح را در کلاسهایم اجرا کردم و در پیشرفت تحصیلی، اخلاقی، رفتاری، و آرامش دانش آموزان بسیار موثر بوده و خوبه که این طرح ادامه دار باشه و همه ی مدارس از این طرح در کلاسها استفاده نمایند طرح بسار خوبی است
- خیلی عالی بود ولی کاش بشه این پخش زنده ها سیو بشه و تو گروه استفاده مجدد بکنیم و فقط به یک جلسه نباشه چندین جلسه در ساعات مختلف گذاشته بشه تا دسترسی برای همه ممکن بشه و خدا قوت
- استاد بسیار کامل و خوب صحبت کرد دخترم که کلاس چهارم هست با دقت به صحبت های ایشون گوش می داد
- بهتر است این جلسات بیشتر باشد و شیوه های کار با کودکان گفته شود و حتی فایل هایی باشد که خانواده ها را هم همراه کنیم
- در صورت امکان جلسات تداوم داشته باشد. باتشکر از استاد گرامی بابت مطالب مفید و آموزنده
- کارگاه آموزشی قرآن خیلی مفید بود لطفاً اگر ممکن هست جلسات بیشتری بگذارید تا بهتر آموزش ببینیم و بتوانیم به دانش آموزان انتقال بدهیم.
- سایر اجزا نماز را به صورتی که باید در کلاس اجرا شود به صورت کارگاه آموزشی طرح شود و تشکر فراوان از طرح قرآنی امیدوارم این طرح ها تداوم داشته باشد.
- کلاس خوب و آموزنده ای بود اگر ممکنه لطفاً بیشتر از این کلاس ها برگزار کنید.
- سلام و سپاس از زحمات شما ان شالله نتیجه عملی اینگونه کلاس ها را نیز توسط همکاران گرامی به شکل فایل های کوتاه صوتی یا تصویری نیز در همین کانال منتشر بفرمایید تا از تجارب یکدیگر بهرمنند شویم و ایده بگیریم
- با عرض سلام و خداقوت ضمن تشکر از مطالب خوب و طرح خوب و بسیار مهم پیشنهاد میکنم منابع و اطلاعات بیشتری در اختیار معلمان قرار بگیرد و طرح ابتدا خوب به همکاران تفهیم شود
- کارگاه خیلی خوبی بود، ما مدیران و همه همکاران آموزشی نیاز مبرم به چنین کارگاه های داریم برای رشد خودمان و نسل آینده و تربیت فرزندانمان که عبد خالص باشند.
- گذاشتن این دوره ها برای معلمین بسیار سود مند هست . باز هم از این کلاس ها حداقل ماهی یک بار گذاشته شود تا فراموش نشود. از کلاس امروز بسیار استفاده کردم.

- این کلاس ها را از اول سال برای معلمین بگذارید که خیلی سودمند هست و در طول سال می توانند در کلاس اجرا کنند.
- بسیار کار سودمندی را شروع کرده اید. ذخیره آخرتتان باشد. انشالله بیماری رفع شود تا بتوانیم در کلاس های حضوری بهتر این مفاهیم را اجرا کنیم و آموزش دهیم. سپاسگزارم
- با تشکر از زحمات شما، واقعا جای این مباحث و فعالیتها در آموزش و پرورش خالی بود، ممنون میشم کارگاههای بیشتری برای ما قرار بدید خصوصا در تابستان. از اونجایی که دوره های خاصی در این باره ندیدیم حتما منابع چه به صورت فیلم، چه به صورت کتاب یا جاهایی که در فضای مجازی میشه از اونها استفاده کرد معرفی بفرمایید، باز هم تشکر می کنم، خدا توفیقتون بده ممنونم.
- سلام خیلی استفاده کردم. همین دوره ی کوتاه، نگاهم را به آفرینش جهان و خالق آن، تغییر داد و زیباتر کرد.
- باسلام و احترام و تشکر فراوان از مجموعه مدرسه قران جلسه ی امروز خیلی جامع و کامل و عالی بود. مخصوصا زمانهایی که استاد قران را باز می کردند و مطالب را بیان می کردند جذابیت مطالب دوچندان می شد و این مساله بسیار شگفت انگیز بود .
- خدا را شاکرم که توفیق همراهی با همکاران در طرح فهم قرآن را نصیبم کرد. حدود ۳۰ سال (با در نظر گرفتن سابقه تدریس در مدارس غیر دولتی و سپس دولتی) زبان انگلیسی درس میدادم ولی در سال های اخیر، آرزویم تدریس دروس خدانشناسی و قرآن بود. به لطف خدا به آرزویم رسیدم. خدا رو شکر
- معلم قران باید در همه پایه ها اختصاصی و متخصص و آشنا به آموزش کودکان وازهمه مهمتر دارای روحیه وانگیزه ونشاط لازم باشد.
- در کنار آموزش مفاهیم قرآن به دانش آموزان باید چنین آموزش هایی برای خانواده ها نیز داده شود که تاثیر بیشتری داشته باشد.
- برای آموزش نیاز به ساعت بیشتر داریم
- خداقوت ان شاءالله این گونه کلاس ها تداوم داشته باشد .
- خیلی عالی است ولی متاسفانه ما معلما با این گوشی ها و فضای مجازی خ درگیر شدیم !! کاش قبل کرونا بود این مباحث که اینقد از فضای مجازی گریزان نبودیم!
- با سلام و احترام به نظر بنده، اگر محتوا به صورت چکیده و مختصر ارائه شود و از تکرار پرهیز گردد. همچنین یک فیلم به روش های مختلف اجرا شده در هر پایه اختصاص داده شود، محتوای دوره کاربردی تر و مفیدتر خواهد بود. سپاس از شما بزرگواران که دغدغه های فهم قرآن و نمود آن در زندگی نسل آینده را دارید. موفق و سربلند باشید.
- این مطالب در کتاب درسی قرآن هم گنجانده شود. تا دانش آموزان و خانواده های آنها ملزم به انجام موارد مورد تاکید شوند
- مراحل کار را عینی تر و با بیان مثال و مصداق بیان کنند
- قرآن کتاب زندگیست ولحظات یک انسان باید قرین با آیات الهی باشد. انسان هر چه قدر از دریای قرآن بیاموزد اندک است و قطره ای از دریاست پس غور کردن در عمق آن باید با غواص همراه بود برای مامعلمان

افتخار بزرگیست که یاد بگیریم و یاد بدهیم. یکاش این دوره های بسیار ارزشمند مداومت داشته باشند. کارگاههایی جهت آموزش و انس بیشتر با قرآن دانش آموزان برگزار شود. سپاسگزارم در مسیر قرآن و پناه قرآن باشید.

- با سلام دوره بسیار عالی بود بهتر است مخصوصاً روش های بیان شده اگر امکانش باشد روش های تدریس و فعالیت های خلاق آموزگاران هم در جلسات بعدی گذاشته شود
- تشکر و قدردانی از زحمات شما، ان شاءالله این برنامه ادامه دار باشد.
- لطفاً در شاد جلسات را برگزار نکید پشتیبانی خوبی ندارد
- با سلام خدا قوت انشاءالله اولیا هم بتوانند در فهم قرآن همراه کنیم
- با سلام و عرض ادب امیدوارم در این راه بتوانم همسو با اهداف شما و رسیدن به مقصود طرح قدم بردارم.
- لطفاً یک جلسه برای اولیا هم در این خصوص برگزار شود
- سلام من معاون آموزشی هستم که از ابتدا در جلسات شرکت کردم چون با بچه ها قرآن کار می کنم می تونم ادامه بدم یا نه از سالهای قبل هم فقط درس قرآن را تدریس می کردم
- تقاضا دارم مشابه این طرح برای اولیای دانش آموزان طراحی و اجرا بشه
- با تشکر از استاد محترم اگر ممکن است زمان کلاس زودتر باشد با تشکر
- بسیار کلاس پر محتوایی بود امیدوارم که همیشه این کلاس ها ادامه داشته باشد
- باسلام و تشکر، برنامه شاد خوب کار نکرد و خطای ورود اعلام کرد و این باعث شد ما فیلمو نبینیم، بنظرم در کانالهای واتساپ اداره یا مدارس هم این فیلمها فرستاده میشد تا همکاران و بنده نیز استفاده بهینه میکردیم
- من خیلی دیر تونستم وارد جلسه بشم یعنی ارور میداد تماس گرفتم و تونستم جلسه وارد شدم امیدوارم سئوالات رو درست پاسخ داده باشم
- با سلام و عرض تشکر در برخی مدارس دیده میشود که خانواده ها گاهی مخالفت دارند با آموزش مفاهیم دینی و هیچگونه اجازه ای به معلم در این زمینه نمیدهند مخصوصاً مناطق مرفه نشین و اولیای مدارس غیردولتی. لطفاً توضیح دهید با اینگونه از خانواده ها چه کنیم؟
- لطفاً نویسنده و ناشر کتاب های ذکر شده را در کانال قرار دهید و این جلسات از ابتدای سال به صورت مداوم باشد
- عالی بود لطفاً منابع در اختیار معلم قرار دهید
- نمونه های انجام شده بفرستید
- این دوره ها بیشتر باشد. حتی برای بچه ها
- سلام. خداوند بر توفیقات خالصانه همگی بیفزاید و مدال افتخار یاری دین از دستان با برکت امام عصر علیه السلام دریافت کنید و در زمان ظهور از خادمان خاص ایشان در اجرای فرامین قرآن باشید.
- سلام در پخش صدا قطع و وصل می شد
- کیفیت صدا به هیچ عنوان مناسب نبودو مطالب رو متوجه نشدم

- بسیار از برگزاری طرح قرآن متشکرم
- به نام خدا سلام من امروز جلسه اولم بود. در جلسه فهم قرآن شرکت کردم برای شروع کار در کلاس باید از کجا شروع کنم. ممنون می شوم راهنمایی کنید.
- بسیار جالب و آموزنده بود و به درک معلم و دانش آموز کمک بسیاری نمود.
- چون شاد مشکل قطع شدن زنده را دارد تمرکز را به هم می ریزد
- درمورد آموزش سوره ها به کودکان ابتدایی بیشتر صحبت شود
- در مورد آموزش دقیق تر برای ما فیلم های آموزشی بیشتری در کانال بگذارید تا با شیوه های متنوع تر بتوانیم آموزش را انجام دهیم و در هر پایه به طور اختصاصی الگوهای آموزشی در اختیار معلمان بگذارید . سپاس از شما
- لطفاً کتاب های درسی قرآن هر پایه را هم با محتوای این طرح انطباق دهید و در هر پایه چند سوره با این روش در کتاب درسی قرآن گنجانده شود تا بیشتر مورد توجه و تمرکز دانش آموزان و اولیای آنان باشد و کتاب روش تدریس فهم قرآن ویژه ی هر پایه ی تحصیلی توسط متخصصین این حوزه تدوین گردد و در اختیار آموزگاران قرار داده شود . در پناه حق سلامت و سرفراز باشید . سپاس
- اصلاً متوجه نشدم اما در کارگاه بهمن ماه سال قبل که شرکت کردم منتظر انجام خیلی از کارهایی شدم که گفته بودید اما هیچ باز خوردی ندیدم، ضمن اینکه سوالات بسیار مهم و اساسی دارم و اشکال مهم به کار و اگر بشه با خود آقای دژ بخش صحبت کنم خیلی بهتر چون ایشون معرفی دوره ها رو در دست دارند
- سلام لطفا این دوره های آموزشی رو بیشتر کنین .. خیلی خوب بود آموزشی بود .متشکرم
- نت ضعیف بود و قطع و وصل می شد نمی توانستم کامل ببینم
- سلام خسته نباشید عالی بود پیشنهاد می کنم کتابها ی که استاد گفتن را در اختیار معلمها قرار بدهید تا بهتر بتوانیم با دانش آموزان کار کنیم ممنون
- خیلی عالی متشکرم تغییر زمان کلاس به روز پنج شنبه جهت استفاده بهینه
- خوب بود به امید خدا مباحث ادامه داشته باشد.
- سلام و عرض ادب سپاسگزارم از این تدریس و ایجاد انگیزه در بین معلمین خداقوت موفق باشید
- سلام و خسته نباشید بسیار عالی و آموزنده بود فقط گزینه دانلود نداشت البته تایم خوبی برای یادداشت برداری داشت ولی برای یک سوره بسیار کامل و موفقیت امیز توضیح داده شده بود
- محتوای آموزشی برای پایه دوم بسیار عالی است. با تشکر فراوان
- کلاسها قبل از شروع مدارس و حضوری برگزار شود بهتر است معلم قرآن اختصاصی باشد
- بیانات موجز باشد و از حاشیه کاسته شود تا نتیجه گیری زودتر حاصل شود.
- یک منبع همیشه در دسترس برای آموزگاران مشخص شود
- بسیار کلاس جالبی بود تا اونجایی که صدا رو شنیدیم اما متاسفانه به دلیل ایرادات سامانه صدا بسیار قطع و وصل میشد کاش این کلاس رو باز هم ادامه داشته باشه که بتونیم کامل استفاده کنیم

- اگر برای ارائه مطالب از پاورپوینت استفاده شود به جای نوشتن آن روی تخته خیلی مفید تر خواهد بود .
- خوبی بود و اینکه اگر میشه سوره هایی که برای پایه ششم مناسبتره رو دوباره اعلام کنید ممنون میشم مطالب کلاس خیلی خوب بود فقط برای من خیلی جاها قطع میشد دوست داشتم بدون وقفه همه صحبت های استاد و بشنوم
- سیستم ایراد پیدا کرد و بیشتر مواقع صدای استاد قطع میشد ،لطفا در ساعاتی کلاس ها برگزار شوند که با ساعات درسی تداخل نداشته باشد و سرعت اینترنت بالاتر باشد ،تشکر
- باتشکر از همه ی عزیزان عالی بود.ممنونم
- پیشنهاد: جلسات بیشتری در این مورد و شناخت قرآن گذاشته شود سپاس از شما
- عالی بود فقط برای من خیلی قطع و وصل میشد کاش فیلمش رو همینجوری بزارین که ببینیم
- سپاس از برنامه مفید و کاربردی ادامه دار بودن این گونه مباحث انتقال ساده همین مفاهیم مفید برای اولیا و دانش آموزان
- بسیار عالی تشکر از شما فقط از قبل اگه اعلام بشه برنامه ریزی بشه متسکریم
- سلام عرض خسته نباشید کاش کرونا نبود واین کلاسها به صورت فشرده در تابستان برگزار می شد . ممنون بابت تدریس های خوب
- عالی بود. اما متأسفانه اطلاع رسانی ضعیف است بنده خودم دنبال کانالهای مختلف ی کردم تا بتونم کارم رو به نحو احسن انجام بدم اما متأسفانه بیشتر همکاران از کانال های خیلی عالی وپر بار شاد اطلاع ندارند. مورد دوم اینکه ای کاش یک سری از کتاب هایی که معرفی کردند را به هر مدرسه بعنوان راهنمای معلم اهدا کنند.
- سلام خسته نباشید کلاس عالی بود باز هم اجرا شود
- سپاس تشکر دوره بیشتر بگذارید جلسات
- بسیار عالی بود. تکرار این کارگاه ها بسیار مفید می باشد.
- تکرار و تداوم کلاسها
- با سلام روش جالبی بود اگر به همین صورت ادامه داشته باشد خیلی بهتر است با تشکر
- کلاس عالی بود اگر ادامه داشته باشد
- عالی بود فقط اگر زمانش زودتر شروع میشد که قبل از اذان مشهد تمام میشد بهتر بود
- استفاده از اساتید یا تجربه در زمینه آموزش قرآن به کودکان دبستانی ، داستان ها و قصه های قرآنی به زبان ساده و کودکانه و انیمیشنی
- باوجود حجم بالای کار در فضای مجازی اگر این طرح در تابستان اجرا می شد واز اول سال تحصیلی سال بعد ما مجری طرح در کلاس های درس می شدیم خیلی بهتر بود،واقعیتش من امروز اواسط جلسه تونستم وارد بشم محتوا هارو فعلا موفق نشدم ببینم ولی گزینه هارو طبق مطالبی که تو همین جلسه شنیدم و... ،زدم... باتشکر از عوامل طرح
- ادامه جلسات و اجرای یک جلسه آموزشی

- ممنون از زحمات شما بزرگواران، فقط اینکه اگر چه نسبت به جلسه قبلی بهتر شده بود اما باز خیلی قطع و وصل داشت.
- باسلام واحترام وعرض تشکر لطفًا ساعت کلاس را در صورت امکان شب ها بگذارید تا ما با آرامش بیشتر ببینیم واستفاده کنیم امروز متاسفانه کلاس قران شما با سند تحول تداخل داشت و ضمنا به خاطر ترافیک وپیک استفاده در شاد صدا وتصویر قطع ووصل میشد ومن هیچ استفاده ای از کلاس نداشتیم با این که سند تحول را با گوشی وكلاس فهمم را با لب تاپ شرکت کردم ولی فقط اینترنت مصرف شد وتوانستم استفاده کنم ،
(☺)
- کیفیت برنامه خیلی خوب نبود و صدای مدرس مدام قطع و وصل میشد.
- خیلی عالی و مفید بود .خسته نباشید
- مفاهیم آن جامع وکامل بود خیلی استفاده کردم دم عید بوده
- سلام ، خداقوت سپاس از استاد گرامی به نظرم اگر داستان و نمایش کنار آموزش باشد برای دانش آموز ابتدایی دلنشین تر میباشد و اگر به کمک فضای مجازی بتوان فضا و محیط آموزشی را نشان داد خاطره انگیز میشود.
- عالی بود ، کلاس ها مستمر باشد . خداقوت
- خیلی مفید بود
- با تشکر از استاد گرامی در ارائه مطالب مفید و ارزنده موفق باشید
- با تشکر فراوان از کارگاهی که در اختیار ما قرار دادین
- انتقال مفاهیم به کودکان با شیوه مجازی کار آسانی نیست .
- لطفا برای کلاس اول و جذب آن ها به قرآن کلاس های جذاب های شاد برای آموزش در شاد برای معلمان بگذارید.
- خوب بود و استفاده کردیم
- برای تاثیر گذاری بیشتر قرآن در ذهن بچه ها چه راهکارهای را برای بچه ها های مقطع ابتدایی دارید؟
- بسیار عالی. سپاس برای برگزاری دوره
- با عرض سلام و خسته نباشید وخدا قوت. یه تغییراتی در کتاب های قران ایحاد نمایید. ﷻ
- با سلام خدمت شما مطالب بسیار ساده و روان بود وقابل فهم ممنون از زحماتتون خسته نباشید
- با سپاس از دوره برگزار شده،بسیار عالی بود
- عرض سلام و وقت بخیر، جلسه قبل عید خیلی قطع و وصل می شد. این جلسه بیش تر استفاده شد. بهتر است در آموزش برخط هم به سبک های مختلف یادگیری توجه شود. مثلا در بیان همان زیبایی هایی که فرمودید از تصویرر ... استفاده نمایید. به عنوان مثال استادی می فرمودند انسان چشمه ای از ذات و زیبایی خداوند است. کافی است دو آینه روبروی هم بگذارید و یک گل وسط دو آینه و ببینید در بین این دو آینه هزاران عدد ازاین گل منعکس می شود. در واقع انسان در عالم جمال خداوند را می بیندو... کافی است در کلاس برخط یک همچین جلوه ای حای برای معلم ها نشان داده شود و... از روز گذشته در فکر بودم که برای

ماه رمضان، دهر روز چند آیه قرآن کتاب درسی را فقط روخوانی نماییم تا انس تری با قرآن در ماه مبارک پیدا کنند. اما از صحبت امروز استفاده کردم و روزی شد تا به سایت مراجعه کنم و برای ماه مبارک رمضان هر روز پنج دقیقه اول کلاس را با کاربرگ و... جلو بروم و برای همکاران دیگر در گروه های محتوای پایه دوم هم نشر دهم. تا هم انس با قرآن باشد و هم به امید خداوند فهم قرآن. البته به امید خداوند حکیم اقبه به خیر باشید. استفاده زیادی نمودم.

- لطفا بازه زمانی مناسب تری انتخاب بفرمایید. و تعداد جلسات را بیشتر کنید و میزان زمان کمتر شود. ۴۰ دقیقه تا کیفیت گوش دادن به مطالب بالاتر رود.
- تشکر از کلاس های خوبتون
- کتابی از داستان های قرآنی در اختیار آموزگاران قرار دهید. ممنون
- بهتر است مفاهیم به صورت شعر و داستان آموزش داده شود
- سعی کنید مفاهیم را کامل بیان کنید با قرآن زیاد ف ر ق نداشته باشد
- مطالب خیلی عالی بود
- بسیار خوب و کاربردی
- سلام، بهتر است کلاسهای اینچنینی بیشتر تشکیل شود.
- بسیار عالی بود تشکر
- کاش جزئی تر توضیح داده شود که چطور با نشاط به دانش آموزان مفاهیم قرآن را بگوئیم.
- مطالب خوبی بود
- کتاب را در دسترس همه ی مدارس قرار دهید
- سلام با عرض خسته نباشید خدمت استاد گرامی لطفا در مورد سوره های دیگر هم حتما کارگاه بگذارید زیرا خیلی عالی و آموزنده بود. ممنونم
- این کارگاه ادامه داشته باشد تا بتوانیم از مباحث خوب استاد لیشتر بهره مند شویم
- سلام. باتشکر. مشکل اصلی قطع اینترنت است.
- سلام، لطفا کتابی در این زمینه معرفی بفرمائید جهت آموزش آموزگاران در راستای انتقال مفهومی قرآن.
- سپاس. انشالله قرآن در زندگیتان جاری
- چگونه آموزش شادی در تدریس قرآن و نماز داشته باشیم؟؟ اختصاص فردی آموزش دیده و متخصص در آموزش قرآن و نماز بسیار موثر تر خواهد بود. سپاس.
- لطفا پرسش ها را به عنوان آزمون در نظر بگیرید و امتیازش را برایمان ثبت کنید.
- لطفا جلسات بیشتری در مورد فهم قرآن گذاشته شود. با تشکر
- با عرض ادب و با اهداء سلام روخوانی و روانخوانی و فهم رساله های مجتهدین و حید خراسانی و رهبر مان آیه الله خامنه ای را هم مانند اجرای فهم قرآن مخصوصا در تابستان ویژه احکام پوشش و روابط محرم نامحرم با استاد به آیه های قرآن تدارک ببینید. هر نه نفر را یک نفر آموزش بدهد.

- سپاس شما به خاطر برگزاری و ارائه مطالب مفید و آموزنده
- کیفیت فیلم و شدت صدا بسیار ضعیف بود و با توجه به اهمیت موضوع، فهم فیلم کمی مشکل می شد.
- باعرض سلام وادب لطفالین کلاسها ادامه داشته باشه بصورت تخصصی تر.بلکه ماهم بعنوان یک معلم ومادرباقران مانوستربشیم
- سوالات ذکر شده با توجه به محتوای کلاس در نظر گرفته نشده بود بهتر بود در زمینه دوره دوم رشد کودک سوالات تهیه میشد منظور نشاط، گزینه های مختلف و غیره
- جلسات ادامه دار باشد نمونه عملی از یک سوره داشته باشن
- سلام لطفا درمورد لزوم یا عدم لزوم حفظ سوره های کتاب درسی در پایه اول هم توضیحاتی رو بفرمایید
- مداومت اینگونه جلسات در طی سال
- لطفا پخش زنده را به صورت فیلم تکرار کنید.
- تایم لایو خیلی طولانی بود
- حتما این دوره ها ادامه داشته باشد. خیلی اثر بخش است
- بسیار عالی بود ای کاش کتابهای ساده ای در این زمینه در اختیار دانش آموزان قرار گیرد و معلمان موظف به اینگونه تدریس در کلاس شوند ﷻ
- با سلام و احترام پخش زنده خیلی مشکل داشت صدا و تصویر در بیشتر موارد قطع و وصل میشد اگر امکان داره فایل صوتی این تدریس رو در شاد بگذارید
- سلامی مجدد. باتشکر از شما. خیلی خوب است که از تجربیات هم استفاده نماییم. بسیار عالی بود
- محتوای دوره بسیار عالی و کاربردی بود. با سپاس
- سعی کنیم این کار را فقط برای رضای خدا انجام دهیم و با بخش نامه های مختلف ارزش این کار پایین نیاوریم. به عنوان نمونه مستند کردن، این کارها به نظرم خودنمایی و... است.
- بسیار عالی و کاربردی بود
- لطفا جلسات بیشتری برگزار کنید.ممنون
- سلام اجرکم عندالله نقاشی سوره بسیار زیباست اما روشهای آموزش ضعیف است من فکر میکردم تدریس مفاهیم قرآنی جذابتر از اینها باشد.
- مطالب بسیار جالب بود،ولی ساعت ان یک ربع به اذان تمام شود و بهتر است،تاریخ و ساعت قبلا اعلام شود متشکرم
- قفل بودن ۴۰۴ باعث شد نتونیم شرکت کامل در کارگاه داشته باشیم
- با عرض سلام و خسته نباشید، بسیار مفید و آموزنده بود، ممنونم
- بسیار عالی بود تشکر از شما ﷻ
- این جلسات ادامه پیدا کند.
- خیلی عالی و کامل بود اگر ممکن هست این کار ادامه داشته باشد

- جلسه بسیار خوبی بود روند کار به صورت مرحله و دوره مطالعاتی با چارت مشخص باشه سپاسگزارم
- با تشکر فراوان از طرح مفید و کاربردی

بحث و نتیجه گیری

فهم قرآن در دبستان با پشتوانه نظری مبتنی بر قرآن و تحقق فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی، ارائه شده است که در میدان عمل نیز با همکاری و معاونت ابتدایی و معاونت پرورشی اداره کل شهر تهران و اداره کل استان خراسان رضوی در فاز اجرایی نیز به بوته آزمون درآمد.

با وجود تمام موانع و مشکلات پیشرو در دوران پاندمی ویروس کرونا و شرایط آموزش مجازی، بررسی نتایج حاصل از برگزاری جلسات، میزان علاقه و انگیزه معلمان به اجرای طرح، هماهنگی و همراستایی با نظام درسی و همچنین کارآمدی در نظام تربیتی سبب میل و رغبت آنها به محتوای آموزش مربوط به طرح و نیز آموزش کوتاه مدت و موثر و حضور داوطلبانه خیل کثیری از معلمان، همگی نشان از موفقیت طرح در میدان عمل است.

همانطور که از ارزیابی ها و اظهارات برخی معلمان و مدیران مبنی بر تفاوت این طرح با طرح های قرآنی دیگر برمی آید؛ میتوان اظهار کرد که این طرح با تمرکز بر یک هدف واحد در هر پایه و اجتناب از پراکندگی انتقال مطالب و مفاهیم دینی، سعی دارد یک نظام مشخص و هماهنگ را در راستای محقق کردن غایت دوره دوم رشد که همان خیرگزینی است، معرفی نماید. بنابراین معلمان، مربیان و متولیان تربیتی به سهولت میتوانند بر اساس آن نظام، به طراحی فعالیت ها و برنامه ها بپردازند و سیر رشد دانش آموزان را در طی پایه های تحصیلی دنبال نموده و مسائل، مشکلات و نقاط قوت ایشان را رصد نمایند. گویی این سیر و حرکت، سنگچین کردن سنگ هایی است که در پایان دوره به ساختمانی شکل یافته و محکم، دارای ستون هایی از مؤلفه های خیرگزینی مبدل خواهد شد، و از آنجا که مبنا و اصول این طرح نیز مبتنی بر پژوهش های قرآنی بوده و محتوای آن نیز بر سوره های قرآن استوار است، میتوان گفت گام مهمی در راستای اجرایی شدن بخش های آموزشی سند تحول بنیادین بوده و محقق کننده اهداف بلند این سند و زمینه ساز ایجاد مدارس رشد مدارس در دست یافتن به حیات طیبه و برقراری جامعه عدل مهدوی باشد.

لذا به نظر میرسد نتایج ارزیابی های طرح ملی فهم قرآن در دبستان در استان خراسان رضوی و شهر تهران نشان دهنده سهولت در اجرا و انتقال مفاهیم در توانمندسازی معلمان و همراستایی با نظام برنامه درسی و تمایل معلمان به اجرا در آموزش ها، میتواند زمینه ساز اجرای گسترده تر آن در سایر استان ها باشد.

همچنین با توجه به تفاوت های سطوح فرهنگی-اجتماعی در بین مناطق شهر تهران و نواحی شهر مشهد نشان از ظرفیت توانمند و غنی طرح در اجرای در سایر استان ها، و گام مهمی در بومی سازی محتوا ها و فعالیت های آموزشی است و همانطور که در کتاب فهم قرآن نیز ذکر شده است، توجه به اقلیم یکی از ویژگی های آموزشی فهم قرآن است که اجرای طرح را در کل کشور و ایجاد مدارس رشد مدار میسر می کند.

منابع

- دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- اخوت، احمد رضا (۱۳۹۳) الف، منظومه رشد، تهران، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت (ع)، چاپ اول.
- اخوت، احمد رضا (۱۳۹۳) ب، معناشناسی خیر، تهران، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت (ع)، چاپ اول.
- اخوت، احمد رضا (۱۳۹۴) ، معناشناسی رشد، تهران، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت (ع)، چاپ اول.
- اخوت، احمد رضا و قاسمی، مریم (با همکاری هانی چیت‌چیان و فاطمه فیاض) (۱۳۹۶)، سند تعلیم و تزکیه (نظام‌سازی توحیدی در شهر و جامعه)، تهران، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت (ع)، چاپ اول.
- اخوت، احمد رضا (۱۳۹۶)، فهم قرآن در دبستان و دبیرستان، تهران، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت (ع)، چاپ اول.
- برک، لورا (۱۳۸۸). روانشناسی رشد: از لقاح تا کودکی، جلد اول، مترجم یحیی سید محمدی، تهران: نشر آریا.
- طباطبایی، محمد حسین (۱۳۷۴)، ترجمه تفسیر المیزان، مترجم محمد باقر موسوی قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه.